

ULOGA DRUŠTVENO-POVIJESNIH RESURSA U TURISTIČKOJ VALORIZACIJI PROSTORA KARLOVAČKE ŽUPANIJE

Torbar, Iva

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac
University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:964754>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-21**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied
Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
STRUČNI STUDIJ UGOSTITELJSTVA

Iva Torbar

ULOGA DRUŠTVENO-POVIJESNIH RESURSA U TURISTIČKOJ VALORIZACIJI
KARLOVAČKE ŽUPANIJE

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, studeni, 2020.

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
PREDIPLOMSKI STUDIJ
STRUČNI STUDIJ UGOSTITELJSTVA

ULOGA DRUŠTVENO-POVIJESNIH RESURSA U TURISTIČKOJ VALORIZACIJI
KARLOVAČKE ŽUPANIJE

ZAVRŠNI RAD

Kolegij: Turistička geografija

Mentor: Božena Marković, mag.educ.geog.

Komentor: dr.sc. Silvija Vitner Marković

Matični broj indeksa: 0618612076

Karlovac, studeni, 2020.

SAŽETAK

Karlovačka županija se kroz većinu njene povijesti koristila kao trgovačka poveznica između kontinentalnog dijela Hrvatske i njenog primorja. U današnje doba Karlovačka županija kao cjelina smatra se tranzitnim područjem gdje turisti ne obitavaju duže od 1-2 noćenja. Sadržaj rada obuhvaća značenje društveno-povijesnih resursa u turističkoj valorizaciji Karlovačke županije. Od povijesnih uloga određenih starih gradova pa sve do današnjeg iskorištenog i neiskorištenog turističkog potencijala.

Rad se bavi problematikom, svim negativnim i pozitivnim učincima, valorizacije određene baštine te detaljnim objašnjavanjem mogućnosti koje su prikazane kroz potencijale koje pruža. Objašnjavanjem i prikazivanjem novih ideja o nadopuni turističke ponude dolazi se do zaključka da uz određene ideje cjelokupna županija iz tranzitnog područja ima mogućnosti postati željena turistička destinacija domaćih i inozemnih turista.

Ključne riječi: Karlovačka županija, baština, turistička ponuda, turistička destinacija

ABSTRACT

Karlovac county has been through most of its history used as a trading connection between continental part of Croatia and its seaside. Today Karlovac county as a whole seems to be a transit area where a tourist usually does not spend more than 1 or 2 nights in total. The content of the paper covers the meaning of socio-historic resources in the tourist valorization of the Karlovac County area. From historic roles of specific old towns to today's used and unused tourist potentials.

The paper shows issues, negative and positive results, of valorization of specific heritage with a detailed explanation of its potential possibilities which they provide. Explaining and presenting new ideas that could complement the tourist supply, it comes to a conclusion that with those ideas the whole county, from a transit area, can become a desired destination for local and foreign tourists.

Keywords: Karlovac county, heritage, tourist supply, tourist destination

ZAHVALA

Ovaj rad je dokaz koliko dugo moji roditelji, prijatelji te mentor i komentor imaju strpljenja, vremena i živaca za jednog studenta. Zato jedno veliko HVALA svima koji su me bodrili od odabira mjesta studiranja preko dugih, vjerojatno i predugih, godina studiranja pa sve do ovog samog kraja. Kroz sve te godine susrela sam mnoge ljude koji su mi danas jedni od dražih i koji su bili tu kad su stvari izgledale nemoguće i kao da im nikad neće biti kraja. Također moram navesti divne radne kolegice koje su mi uvijek izlazile ususret tijekom mojih posljednjih koraka prema završavanju ovog rada. Iznimno sam zahvalna što kroz ovo cijelo mukotrpno putovanje apsolutno ni u kojem trenutku nisam bila sama. Zato govorim ovo jedno malo hvala za ustvari jako velike ljude.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja	1
1.3. Sadržaj i struktura rada	2
2. PROSTORNE ZNAČAJKE KARLOVAČKE ŽUPANIJE	3
2.1. Prirodno-geografske karakteristike prostora	4
2.1.1. Prostorno-geografske cjeline u županiji.....	5
2.1.2. Hidrogeografska obilježja	7
2.2. Društveno-povijesne značajke Karlovačke županije.....	8
2.2.1. Povijesno-demografske karakteristike prostora	9
2.2.2. Prometno-geografske karakteristike.....	10
3. TURISTIČKA VALORIZACIJA DRUŠTVENO – POVIJESNIH RESURSA U KARLOVAČKOJ ŽUPANIJI.....	14
3.1. Kulturno-povijesna baština Karlovačke županije.....	15
3.1.1. Kulturno-povijesna baština Pokupskog kraja.....	16
3.1.2. Kulturno-povijesna baština uz područje rijeke Dobre.....	27
3.1.3. Kulturno-povijesni spomenici Ličko-kordunskog prostora Županije	33
3.2. Turistički proizvodi i vrste turizma u prostoru Karlovačke županije.....	39
3.2.1. Aktivni odmor u prostorima Karlovačke županije.....	41
3.2.2. Kulturno – povijesne i društvene manifestacije na području Karlovačke županije	44
3.2.3. Prometna povezanost i vrste smještaja za turiste	48
3.3. Statistički podaci dolaznosti u Karlovačkoj županiji	51

3.4. SWOT analiza valorizacije starih gradina	60
3.5. Potencijalni sadržaji za nadopunu i valorizaciju turističke ponude vezane uz društveno-povijesne resurse u Županiji	62
3.5.1. „Rent your castle“	62
3.5.2. „Vjenčanje kao iz bajke“	63
3.5.3. Manifestacijski program za sve uzraste.....	64
3.5.4. Izrada mobilne aplikacije	66
4. ZAKLJUČAK	67
POPIS LITERATURE	68
POPIS TABLICA.....	71
POPIS GRAFIKONA	72
POPIS SLIKA	73
GEOGRAFSKE KARTE	74

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Karlovačka županija koja vrvi turističkim potencijalima u današnje doba radi manjka zainteresiranosti ostaju neiskorišteni. U radu su prikazani stari gradovi u Karlovačkoj županiji koji pružaju mogućnosti razvijanja i nadopune turističke ponude. Ta nadopuna bi omogućavala veću zainteresiranosti odnosno proširenu potražnju turista za događajima ne samo vezanim za grad Karlovac već i za cjelokupnu županiju. Kroz prikazanu dolaznost turista po gradovima i naseljima dolazi se do vlastitih ideja stoga i do moguće nadopune turističke ponude. Cilj rada je analiza i prezentacija cijelokupnih pozitivnih i negativnih učinaka valorizacije odabranih starih gradova te kako doći do poboljšanja kvalitete života lokalnog stanovništva kao i postizanje veće zainteresiranosti turista te poticanje svjesnosti o očuvanju te iste baštine.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Glavni izvori podataka za izradu rada su bile knjige i časopisi za opisivanje baštine, ali kao glavni izvor najviše se koristila knjiga „Graditeljska baština Karlovačkog Pokuplja” te „Županijska razvojna strategija Karlovačke županije“ radi geografskog opisivanja Karlovačke županije. Svi podaci o kretanjima turista u županiji te podaci za svaki muzej dolaze iz internih podataka dobivenih od svakog muzeja posebno te od Turističke zajednice Karlovac. Ostatak podataka kao i slike dobivene su preko internet stranica, a korištene su uglavnom službene internet stranica svakog grada u županiji. Za prikupljanje podataka korištena je metoda „istraživanje za stolom“ koja je obuhvatila pretraživanje sekundarnih podataka iz postojeće znanstvene i stručne literature.

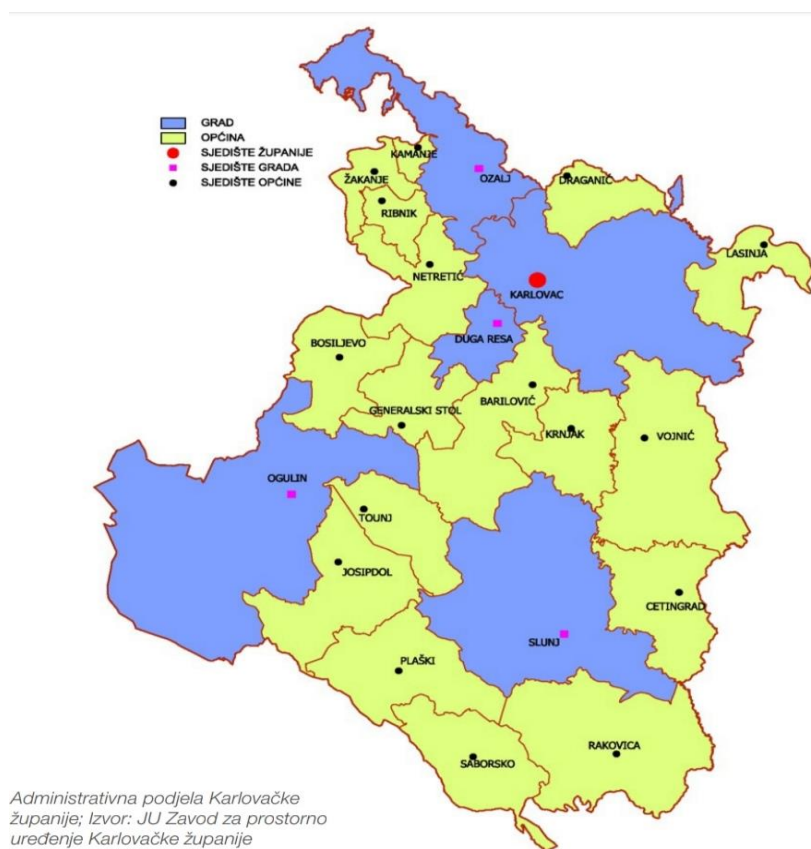
1.3. Sadržaj i struktura rada

Rad se sastoji od 4 poglavlja. U prvom dijelu nakon uvoda se objašnjava geografski položaj i prostorne značajke Karlovačke županije te se kroz tablice i grafove prikazuje njen turistički učinak kroz protekle dvije godine. U trećem dijelu odnosno poglavlju se analizira sami cilj ovog rada, a to je valorizacija društveno-povijesnih resursa u Karlovačkoj županiji. Detaljno se objašnjava njihov postanak kao i povijesni značaj uz povlačenje paralele s današnjim stanjem i njihovim ulogama te mogućim potencijalima. Nakon toga su iznesene vlastite spoznaje o prednostima i nedostacima koje su prikazane putem SWOT analize. Uz nju i pomoću nje kreirani su događaji koji bi mogli upotpuniti turističku ponudu Karlovačke županije te tako doprinijeti njenoj kompletnoj valorizaciji. Na kraju rada se u zaključku donose cjelokupna mišljenja i spoznaje koja su dobivena tijekom istraživanja.

2. PROSTORNE ZNAČAJKE KARLOVAČKE ŽUPANIJE

Karlovačka županija nalazi se u Središnjoj Hrvatskoj i pokriva površinu od 3.622 km kvadratnih te se ubraja u red većih županija, odnosno po veličini je šesta od 20 koliko ih ima u Republici Hrvatskoj. Smještena je na prijelazu Gorskog i Panonsko-peripanonskog dijela Hrvatske te ju karakterizira iznimno povoljan tranzitni, prometni i geostrateški položaj. Karlovačka županija sastoji se od 5 gradova a to su: Karlovac, Ozalj, Ogulin, Slunj i Duga Resa te općina: Barilović, Bosiljevo, Cetingrad, Draganić, Generalski Stol, Josipdol, Kamanje, Krnjak, Lasinja, Netretić, Plaški, Rakovica, Ribnik, Saborsko, Tounj, Vojnić, Žakanje. Županija kao takva broji 141 787 stanovnika u 49 621 domaćinstva. Kao dio središnje Hrvatske regije Karlovačka županija zajedno sa Zagrebačkom županijom čine vrlo važnu cjelinu koja se očitava kao važna poveznica hrvatskog prostora koja također graniči i sa Slovenijom te Bosnom i Hercegovinom.

Geografska karta 1: Administrativna podjela Karlovačke Županije

Izvor: Vulin M., mag.polit., Dodir civilizacija, Kocka d.o.o., Karlovac, 2020., str.:17

2.1. Prirodno-geografske karakteristike prostora

Zbog svog geografskog položaja i prirodno-geografskih obilježja to je prijelazni prostor između Središnje i Gorske Hrvatske. Karlovačka županija obuhvaća prijelazni prostor između dvije veće geomorfološke regije:

1. **Panonske Hrvatske**- obuhvaća zavalu sjeverozapadne Hrvatske i manjim dijelom gorsko područje sjeverozapadne Hrvatske
2. **Gorske Hrvatske**- obuhvaća Ogulinsko-plašćansku zavalu i Unsko-koransku zavaravan

z tog razloga također pruža pristup suženom prostoru Dinarida Gorske Hrvatske iz smjera Panonske nizine koja je prostorno najpovoljnije mjesto za povezivanje srednjeg Podunavlja s Jadranom. Ta prometna dostupnost rezultira vrlo uspješnim rastom broja turista po cijeloj županiji te uz Zagrebačku županiju spada među najuspješnije kontinentalne županije.

Karlovačka županija obuhvaća područje oko Vojnića te područje sjeverno od Ozlja i Žakanja koje leži na klastitima metamorfnih i magmatskih stijenama paleozoika i mezozoika. Južno od Duge Rese, do Ogulina i Slunja, prostiru se karbonatne naslage s ograničenim krškim pojavama, dok se područje koje se prostire još južnije nalazi na karbonatnim stijenama s veoma razvijenim krškim pojavama. Stoga se područje županije može podijeliti na područje močvarnih nizina, središnje brdsko područje te brdsko-planinsko područje na jugozapadu.

Geografsko težište cijeloga prostora Karlovačke županije ja **Karlovačka zavala**. Najveći dio zavale je sjeverno od Karlovca odnosno zavala Crne Mlake. Većim dijelom to je močvarno područje uz donji tok rijeke Kupčine te radi otežanih drenaža i opasnosti od poplava koje su ugrožavale naselja, izrađen je Kupa-Kupa kanal, a močvarno područje je djelomično pretvoreno u ribnjake.

Sveukupno pet krajobraznih jedinica se nalazi u Karlovačkoj županiji koje pokazuju raznolikost prirodnih obilježja. Najvećim dijelom pripada krajobraznoj jedinici Kordunavska zaravan, te na jugozapadu krajobraznim jedinicama Gorski kotar i Lika, na sjeveru i sjeveroistoku krajobraznim jedinicama Žumberak i Samoborsko gorje, te nizinska područja sjeverne Hrvatske i panonska gorja.¹

¹ Županijska razvojna strategija Karlovačke županije, www.ra-kazup.hr, pristupano: 07.03.2019.

2.1.1. Prostorno-geografske cjeline u županiji

Geografska karta 2: Sjeverno krško Pokuplje

Izvor: Magaš D., Geografija Hrvatske, Školska knjiga, Zadar 2013., str.118

Ravničarsko područje sjeverne Hrvatske je područje Karlovačke županije koji obuhvaća dio Središnje Hrvatske. Unutar ove krajobrazne jedinice ističe se dio **Pokupskog bazena** s rijekom Kupom te se proteže do županijskog centra- Karlovac. Ovaj dio uz rijeku Kupu pripada močvarnim područjima gdje se nalazi kompleks poplavnih šuma hrasta lužnjaka. Uz rijeku Kupu, s obje strane, razvijena su sela s brojnim malim poljoprivrednim površinama, a ponegdje su zaostala i prostrana polja s vlažnim travnjacima, kao što je Veliko polje pokraj Rečice ili Kupčinsko polje uz Donje Pokuplje u Zagrebačkoj županiji.²

U sjeverozapadnom prostoru Županije ističe se **Žumberačko-samoborsko sredogorje**. Reljef ove krajobrazne jedinice je raščlanjen zbog raznolikog petrografskog³ sastava. Najveći dio reljefa su duboke potočne doline kao npr. Kupčina i značajniji vrhovi kao npr. Japetić. Cijelo područje Žumberka i Samoborskog gorja proglašeno je Parkom prirode,

² Ibidem

³ Petrografija- znanost koja se bavi proučavanjem sastava, osobina i postanka stijena.

od kojega se u Karlovačkoj županiji nalazi samo krajnji jugozapadni dio. Kao što je planinsko pobrđe ozaljsko – vivodinsko – žumberačko s nizom speleološkim objektima.

Istočnim prostorom Karlovačke županije dominira tzv. **panonsko gorje- Petrova gora**.

Geografska karta 3: Južno krško Pokuplje

Izvor: Magaš D., Geografija Hrvatske, Školska knjiga, Zadar 2013., str.118.

Prostire se sjeveroistočno od središnjeg dijela Korduna. U kontaktnoj zoni s Pokupljem širi se rubna zona nekadašnjeg Panonskog mora od kojega su zaostali koraljni grebeni s nalazištima fosila morskih životinja, primjerice Šbarić brdo.⁴

Kordunska zavala je krajobrazna jedinica smještena skoro pa u cjelosti na teritoriju Karlovačke županije. To je vapnenačka zaravan koja se prostire između Petrove gore na sjeveroistoku i Žumberka na sjeverozapadu sve do podnožja goransko-ličkih planina. Također

⁴ Magaš D., Geografija Hrvatske, Školska knjiga, Zadar 2013., str.118.

kroz nju prolaze bistre krške rijeke, Kupa, Korana, Dobra, Mrežnica, koje su karakteristične za „Grad na četiri rijeke“.

Lički prostor Karlovačke županije je područje Rakovice. Glavno obilježje je krš sa speleološkim objektima te šumski prostori prekriveni bukvom i jelom, te se u Nacionalnom parku Plitvička jezera nalazi prašuma Čorkova uvala koja je karakteristična za to područje.

Goranski dio Karlovačke županije obuhvaća područje na jugozapadu odnosno dio s obroncima Velike Kapele i **Ogulinsko-plašćansko područje**. Krški je prostor koji je izvor mnogih rijeka i potoka npr. Tounjčica, Dobra i Mrežnica koje su usjekle kanjone u vapnenačkoj podlozi.⁵

2.1.2. Hidrogeografska obilježja

Kupa izvire u Nacionalnom parku Risnjak i teče na istok 296 kilometara, gdje se kod Siska ulijeva u Savu. Sliv rijeke Kupe koji obuhvaća ukupno područje grada Karlovca je jedna od najznačajnijih i najvrijednijih hidrogeoloških cjelina Karlovačke županije. Sliv rijeke je nesimetričan jer 70% pritoka je smješteno na desnoj obali rijeke Kupe te se ostale rijeke Dobra, Korana i Mrežnica ulijevaju u nju na vrlo uskom području grada Karlovca. ⁶Karakteristike krške rijeke ima gornji tok koji se pruža sve do Ozlja, zatim nizvodno poprima karakter nizinskih rijeka. Također rijeka je jedinstvena po tome što je na njoj u Ozlju sagrađena hidroelektrana Ozalj „Munjara“ 1908. godine. Ona je pomogla razvoju karlovačkog gospodarstva, stoga je Karlovac bio drugi grad u Hrvatskoj koji je imao električnu gradsku rasvjetu. Rijeka Kupa zaslužna je za razvoj gospodarstva kroz cijelu povijest Karlovca jer njena plovnost je omogućavala trgovinu te prijevoz žita, drva i ostale robe iz Slavonije do samog grada gdje se dalje roba prevozila, već prije navedenim dobrim cestovnim putevima, skroz do same obale. U današnje vrijeme rijeka je izgubila svoju važnost te se različitim planovima pokušava vratiti njena plovnost i značaj.⁷

Korana možda ima najznačajniju ulogu jer uz nju su u povijesti nastajali prvi parkovi, prva uređena kupališta i hoteli. Izvor Korane nalazi se u Nacionalnom parku Plitvička jezera, a ulijeva se u Kupu u Karlovcu 134,2 kilometra nizvodno. Korana je jedna od rijeka koja

⁵ Ibidem, str. 120.

⁶ Županijska razvojna strategija Karlovačke županije, www.ra-kazup.hr, pristupano: 07.03.2019.

⁷ Ibidem, pristupano: 07.03.2019.

prolazi kroz sami centar grada Karlovca te danas pridonosi najveći stupanj turističke atraktivnosti. Na samoj rijeci se u posljednje vrijeme odvija, uz kupalište, sportsko-rekreacijska događanja (različiti sportovi na vodi, ples u vodi, odbojka na obali, tečajevi salsa plesa) kao i različite radionice npr. škola na otvorenom, POI⁸ radionice te najpoznatija manifestacija „Karlovački dani piva“. Uz sve te aktivnosti, kao velika turistička atrakcija na samoj obali je danas i slatkovodni akvarij „Aquatika“.

Dobra kao rijeka ima najmanje izravne utjecaje na grad Karlovac. Ona je ujedno i ponornica koja izvire iz dva izvora, kod Skrada i Bukova vrha. Duljine je 107,9 kilometara i ulijeva se u Kupu pokraj Karlovca. Ali kao i ostale rijeke i ona ima svoje značenje pošto su na njoj izgrađene dvije hidroelektrane. Hidroelektrana Gojak iz 1959. godine i hidroelektrana Lešće koja radi od 2010. godine.⁹

Najbolji primjer krške rijeke je rijeka **Mrežnica**. Izvire zapadno od Slunja i ulijeva se u Koranu. Danas služi kao kupalište te radi svoje bistrine i osjetljivosti na djelovanje čovjeka postoje inicijative da se Mrežnica proglasi parkom prirode kako bi se očuvala i zaštitila.¹⁰

2.2. Društveno-povijesne značajke Karlovačke županije

Povijest Karlovačke županije proteže se kroz najstariju prapovijest koja je obuhvaćala kameno i metalno doba, ostatke ilirskih plemena te se protezala do rimskih utjecaja (koji se danas uočavaju kroz ostatke naselja, rimskih vila, termi te cesta) pa sve do naseljavanja Hrvata. Sljedeći period koji se upisao u povijest je ratno razdoblje odnosno to je bio tristogodišnji rat protiv Osmanlija. Nakon težih poraza od Turaka u 16. stoljeću Hrvati su tražili pomoć svojih i tuđih vladara. Hrvatska godinama je gubila dijelove svoje zemlje, ali su bili i očiti ljudski gubici te se je tako prostor sveo na „ostatke ostataka“. Običan puk je najviše ispaštao u tim vremenima jer je ginuo u ratovima i bio odvođen u tursko ropstvo. Radi tih razloga zemlja se nije obrađivala, a narod je napuštao zemlju i bježao u sigurnije krajeve, tako da su neki dijelovi Hrvatske potpuno opustjeli. Godine 1578. u Hrvatskoj se počeo stvarati obrambeni sustav koji se razvio u posebnu vojnu instituciju zvanu „Vojna krajina“ koja je

⁸ POI je forma plesa i vrsta žonglerske tehnike porijeklom iz Novog Zelanda. POI kao sam objekt je težina na kraju užeta koja se vrti stvarajući niz ritmičkih i geometrijskih uzoraka.

⁹ Ibidem, pristupano: 07.03.2019.

¹⁰ Ibidem, pristupano: 07.03.2019.

trajala više od dvjesto godina. Povijest današnjeg prostora Karlovačke županije odnosi se na Vojnu krajinu odnosno na dugotrajnu protutursku obranu.¹¹

2.2.1. Povijesno-demografske karakteristike prostora

Hrvatska ima 204 gradska naselja te s pretežno seoskim i mješovitim obilježjem propisano je 6552 naselja. Karlovačka županija nalazi se od njenih samih početaka u nepovoljnoj demografskoj situaciji radi slabije obrazovne strukture stanovništva. Kroz razvitak županije postepeno je stupanj obrazovanja rastao te se struktura poboljšavala kombinacijom demografskih i društveno-gospodarskih faktora. Odnosno za to poboljšanje zaslužna je disperzna naseljenost i slaba gospodarska razvijenost. Slabiji geografsko-gospodarski uvjeti poticali su iseljavanje stanovništva prema većim gradovima i centrima u svrhu većeg stupnja obrazovanja i rada.¹² Udio urbanog stanovništva porastao je osobito poslije Drugog svjetskog rata. Stoga razmjerno i brzo naseljavanje gradova najčešće nije posljedica kvalitetne urbanizacije i preobrazba sela, nego stihijska napuštanja nerazvijenih sela i naseljavanje gradova. Proces demografskoga starenja u Karlovačkoj županiji intenzivira se od 60-ih godina 20. stoljeća. Stoga je 1971. godina uzeta kao važna jer se tada javila razlika u ostarjelosti između sjeverozapadnoga ("starijeg") i jugoistočnoga ("mlađeg") dijela županije. Stanovništvo općina Cetingrad i Rakovica 1971. godine još nije bilo ušlo u proces starenja, dok je stanovništvo gradova/općina na sjeverozapadu županije već bilo prilično zahvaćeno procesom starenja. Do godine 1991. proces demografskoga starenja stanovništva Karlovačke županije snažno je uznapredovao, što potvrđuje veća vrijednost pokazatelja ostarjelosti u gotovo svim općinama/gradovima. Popis stanovništva iz 2001. godine pokazao je uistinu zabrinjavajuće stanje ostarjelosti stanovništva po gradovima i općinama Karlovačke županije.¹³

¹¹ Mavar Z., Mutak K., Tusun M., *Nepokretna kulturna dobra*, Zagreb : Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, 2001., str.1.

¹² Magaš D., *Geografija Hrvatske*, Školska knjiga, Zadar 2013., str.329

¹³ Turk I., Jakić M., *Promjene u obrazovnoj strukturi stanovništva Karlovačke županije 1981.-2001.*, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb 2008.

2.2.2. Prometno-geografske karakteristike

Promet je oduvijek imao stratešku poziciju tako da od rimskih cesta, preko stare Frankopanske ceste i danas najpoznatijih povijesnih cesta Karoline, Lujzijane (Lujzinska cesta) i Jozefine (18. i 19. st.), dolaskom željeznice do Karlovca i kasnijim prolaskom do Rijeke (1873. god.), sve do današnjih dana i prolaska autoceste prema Jadranu (dva pravca – prema Rijeci i prema Zadru/Splitu/Dubrovniku), možemo reći da je svaki od tih događaja na svoj način obilježio vrijeme u kojem se dogodio i donio velike promjene.¹⁴

Geografska karta 4: Karlovački gravitacijski kompleks s Ogulinskom subregijom u granicama Karlovačke županije

Izvor: Magaš D., Geografija Hrvatske, Školska knjiga, Zadar 2013., str.442

¹⁴ Županijska razvojna strategija Karlovačke županije, www.ra-kazup.hr, pristupano: 12.02.2019.

Poznate prometnice razvijale su se u srednjem vijeku i tako je sagrađena srednjovjekovna mreža prometnih smjerova odnosno karavanski putevi. U Karlovačkoj županiji ih je bilo mnogo, dok su neki od poznatijih i važnijih bili:

- Slunj-Cetingrad
- Ozalj-Glina
- Gradec-Jastrebarsko-Draganić-Duga Resa-Gornji Budački

Kao i za fortifikaciju tako i za valorizaciju cesta u Karlovačkoj županiji zaslužni su Frankopani i Zrinski. Formiranjem utvrda ceste su dobivale na važnosti stoga je dominirala trgovina radi povezanosti primorja s unutrašnjosti. Važni pravci su bili:

- Ozalj-Dubovac-Novigrad na Dobri-Gorski kotar-Sjeverni Jadran
- Dubovac-Duga Resa-Tounj-Josipdol-Senj

Radi prodora Osmanlija krajem 15.stoljeća, trgovina je svedena na minimum, a promet je postao nesiguran. Nakon formiranja Vojne krajine uređeni su bili vojni putevi stoga je došlo do bolje prometne povezanosti na području cijele županije. U 17. stoljeću stari karavanski putevi ponovno dobivaju na važnosti u prometu te su prohodniji i uređeniji te se radi toga započinje nova faza razvoja u prometu. Karlovac postaje glavni punkt za trgovinu u kojemu su se sastajali putevi iz Zagreba, Siska, Slovenije te iz primorja kao što su: Rijeka, Bakar, Senj,... Radi povećanja prometa kroz grad Karlovac nastali su zahtjevi za modernizacijom cesta odnosno za izgradnjom modernih makadamskih cesta.¹⁵

Karolinska cesta sagrađena između 1726. i 1736. godine tako postaje prva moderna makadamska cesta¹⁶ pod nazivom Karolinska cesta. Drastično je povećala razvoj trgovine na karlovačkom području jer je povezivala Karlovac s Rijekom odnosno Panonsku nizinu i sjeverni Jadran. Cesta se pruža od Karlovca preko Dubovca, Novigrada, Bosiljeva, Vrbovskog, Ravne Gore, Mrkoplja, Fužina do Meje. Dijelovima Karoline i danas se prometuje, a autocesta Zagreb – Rijeka prati njenu trasu u odmaku od svega nekoliko kilometara.

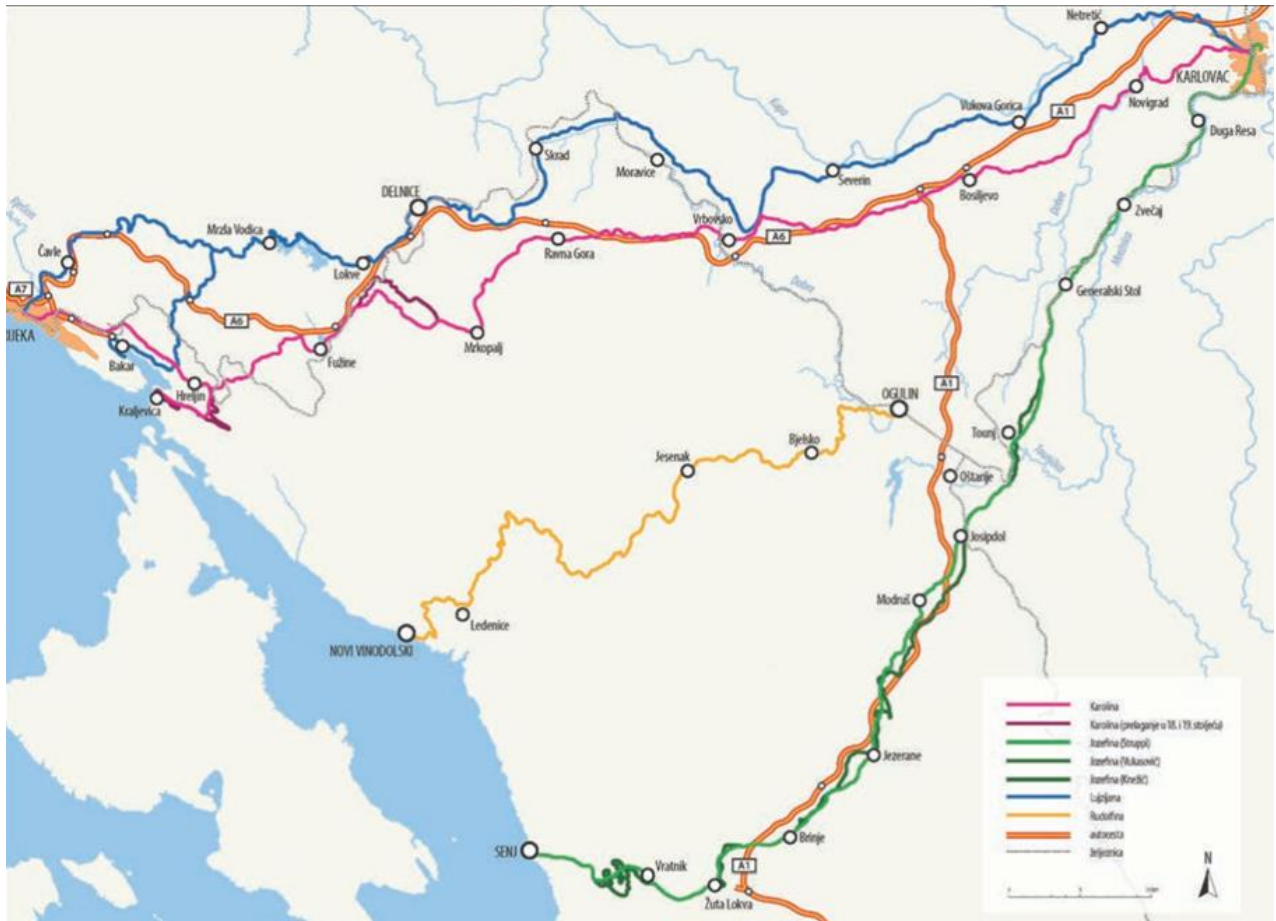
Radi turbulentnog razvoja prometa i trgovine bilo je potrebno izgraditi noviju makadamsku cestu, te se između 1765. i 1779. sagradila nova pod imenom **Jozefinska cesta**. Bila je poveznica između grada Karlovca i Senja te uvođenjem poštanskog prometa od Beča

¹⁵ Ibidem

¹⁶Makadam je vrsta ceste koju karakterizira sloj krupnog lomljenog kamena izmiješan sa slojem sitnije lomljenog kamena i pijeska. Nazvana je po svom izumitelju škotskom graditelju McAdamu.

preko Zagreba i Karlovca do Senja promet je bio u konstantnom porastu. Cesta je bila duga 170 km te je povezivala Karlovac, Duga Resu, Tounj, Josipdol, Brinje, Žute Lokve, prijevoj Vratnik i sve do Senja. U 19. st. Jozefina je temeljito rekonstruirana stoga se njom i danas prometuje.

Geografska karta 5: Povijesne ceste

Izvor: Feletar P., Hrvatske povijesne ceste – Karolina, Jozefina i Lujzijana, Meridijani
Zagreb, studeni 2015., str.:11

Pod prvu modernu planinarsku prometnicu ubraja se cesta **Lujzijana**. Građena je u 18. stoljeću točnije od 1803. do 1811. godine koja je također preusmjeravala trgovinu s karlovačkog područja prema Rijeci. S gradnjom trase duge 140 kilometara započelo se iz smjera Rijeke preko Sušaka, Grobničkog polja, Delnica, Skrada, Vrbovskog, Severina na Kupi, Netretića, Stativa i Karlovca. Do 1808. dovršena je trasa do Netretića, dok je posljednja dionica do Karlovca ostala nedovršena zbog rata Austrije s Francuskom stoga su taj dio dovršili Francuzi 1811. g. te je cesta dobila ime Lujzijana po Napoleonovoj supruzi.

Poznata pod nazivom cesta bez putnika, u 19. stoljeću sagrađena je četvrta makadamska cesta s polazištem iz Ogulina pod nazivom Rudolfova cesta odnosno **Rudolfina**. Cesta vodi kroz Ogulin odnosno kreće se preko planine Klek, nenaseljenih predjela Velike Kapele te se spušta prema moru odnosno do Novi Vinodolski. Tijekom povijesti služila je izrazito za prijevoz drvene građe.¹⁷

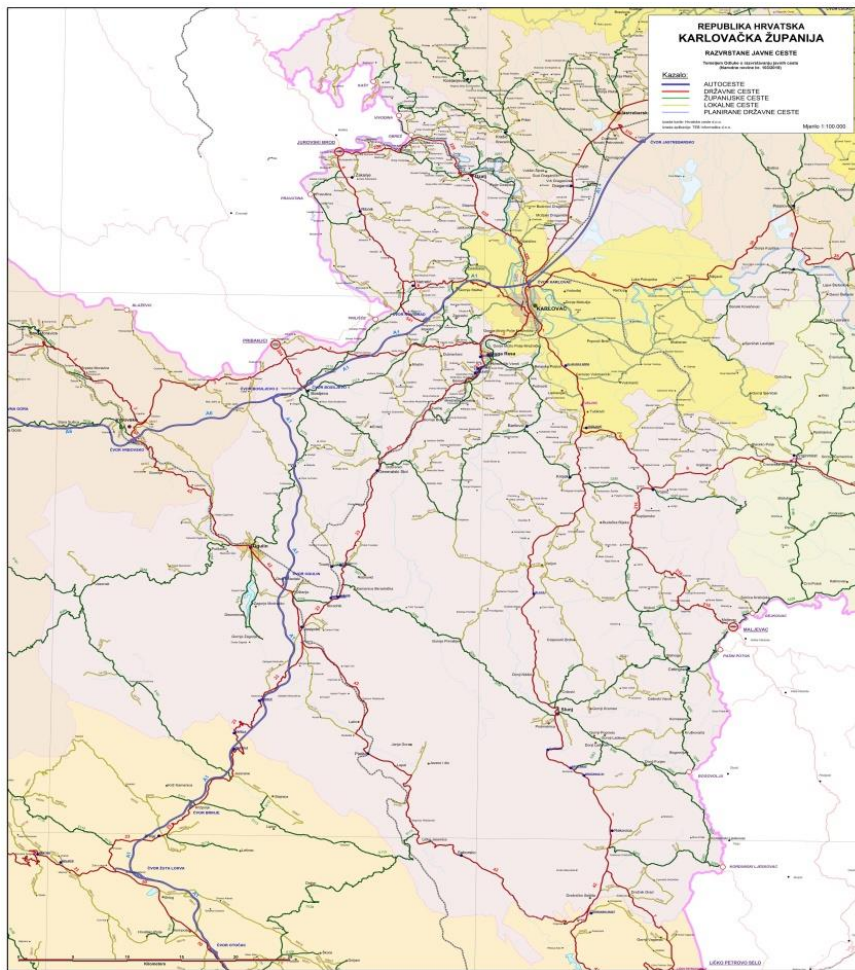
U današnje vrijeme na području Županije postoje dvije autoceste, 11 državnih cesta, 55 županijskih i 164 lokalnih cesta, stoga osnovnu cestovnu mrežu Županije čine tri osnovna pravca u smjeru sjever – jug te ti poprečna pravca u smjeru istok – zapad, a to su:

- Karlovac – Rijeka; (D3, A6)
- Duga Resa – Josipdol – Senj; (D23, 51 km)
- Karlovac – Slunj – Plitvice; (D1, 74 km)
- Jurovski Brod – Karlovac – Duga Resa – Krnjak – Vojnić – Velika Kladuša; (D6, LC34037,
- ŽC3179, ŽC3180, ŽC3184, ŽC3189, D6, D216, oko 80 km)
- Pribanjci – Bosiljevo – Generalski Stol – Slunj – Cetingrad – Velika Kladuša; (D204,
- ŽC3174, ŽC3176, D23, ŽC3256, ŽC3258, oko 80 km).
- Grabovac (Korana) – Saborsko – Josipdol – Ogulin – Vrbovsko/Bosiljevo. (D42, ŽC3175, oko 90 km)¹⁸

¹⁷ Stari gradovi, utvrde, dvorci i srednjovjekovna kultura, darkoantolkovic.wordpress.com, pristupano: 04.03.2019.

¹⁸ Županijska razvojna strategija Karlovačke županije, www.ra-kazup.hr, pristupano: 12.02.2019.

Geografska karta 6: Karta javnih cesta na području Karlovačke županije

Izvor: Županijska uprava za ceste, www.zuc-karlovac.hr, pristupano: 12.12.2019.

3. TURISTIČKA VALORIZACIJA DRUŠTVENO – POVIJESNIH RESURSA U KARLOVAČKOJ ŽUPANIJI

U Karlovačkoj županiji danas postoji brojne stare gradine i utvrde koje su imale svoj značaj u obrani i u stvaranju samih gradova kao što su Karlovac, Ozalj, Ogulin, Slunj, radi obrane habsburške monarhije. Radi bolje pozicije za obranu građeni su strateški uz rijeke i ceste i/ili na uzvisinama/brdima. Također kasnije se pokazalo da su vrlo pogodno locirani i radi gospodarstva i trgovine jer su kroz njih prolazile i jedne od najpoznatijih cesta. Tako su postali i održali se kao glavni punktovi dobrog poslovanja, ali i prebivališta. . U ovome radu

fokus će biti usmjeren prema većim i turističko atraktivnijim manifestacijama i prema potencijalu manje poznatih te mogućih manifestacija i programa.¹⁹

3.1. Kulturno-povijesna baština Karlovačke županije

Prema Zakonu o očuvanju i zaštiti kulturnih dobara Republike Hrvatske, kulturna su dobra pokretne i nepokretne stvari od umjetničkoga, povijesnoga, paleontološkoga, arheološkoga, antropološkog i znanstvenog značenja, arheološka nalazišta i arheološke zone, krajolici i njihovi dijelovi koji svjedoče o čovjekovoj prisutnosti u prostoru, a imaju umjetničku, povijesnu i antropološku vrijednost. To su i nematerijalni oblici i pojave čovjekova duhovnog stvaralaštva u prošlosti kao i dokumentacija i bibliografska baština te zgrade, odnosno prostori u kojima se trajno čuvaju ili izlažu kulturna dobra i dokumentacija o njima.²⁰

U ovome radu će biti specificirana materijalna kulturna baština koju možemo podijeliti na nepokretna kulturna dobra (grad, selo, crkve, građevine, parkovi, perivoji,...) i pokretna kulturna dobra (zbirka predmeta u muzejima, galerijama, knjižnicama, vrijednosni papiri, namještaj, odjeća,...i sl.)

U današnje vrijeme sva urbana društva koja su se razvijala postepeno su jedna vrsta ekspresije diverzije društava kroz povijest. Usprkos uloga starih gradina kroz povijest također su jedinstveni prikaz vrijednosnih tradicija urbanih sredina. Danas ta područja podliježu različitim razaranjima, propadanjima radi sve većeg razvijanja urbanih sredina te industrijalizacije u društvima na svim područjima. Za valorizaciju takvih prostora potrebno je sagledati krucijalne fizičke nadogradnje te kako iste ne bi narušavale odnosno ugrožavale izgled i značaj samih građevina. Stoga bi sve nove funkcije i aktivnosti morale biti kompatibilne s karakterom i već postojećim funkcijama starih gradina.²¹ Kao već prije spomenuto u radu, izgradnja novijih makadamskih cesta omogućavala je bolju trgovinu između vlastelinstava. Stoga može se uočiti da su se određene utvrde smjestile blizu njih. Tako se je jedan od poznatijih starih gradova, Stari grad Dubovac upravo smjestio blizu križanja Karoline i Luzijane²². Također ako se prati Luzijana dolazi se do još jedne poznate

¹⁹ Mavar Z., Mutak K., Tusun M., Nepokretna kulturna dobra, Zagreb : Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, 2001., str.2

²⁰ Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, NN 69/99, čl. 2

²¹ Charter for the conservation of historic towns and urban areas, www.icomos.org, pristupano: 30.04.2019.

²² Lako bontoniziranje, www.lako.com.hr, pristupano: 19.09.2020.

utvrde, a to je Novigrad na Dobri. Do utvrde se istodobno može doći i starom cestom Karolinom, te ako se ju prati i dalje dolazi se do Starog grada Bosiljeva kojeg su prozvali uspavanom ljepoticom odnosno „Trnoružicom“. Sve te ceste vuku duboku prošlost i važnost povezivanja unutrašnjosti s morem te pretvaranje Karlovca u glavno prometno i trgovinsko čvorište. Kao dokaz njihovog nastanka, izgrađen je prvi karlovački GPS lokator. Monolitni kameni četverobridni stup, odnosno **miljokaz**, koji se nalazi na kružnom toku uz Korzo. Miljokaz je početna točka Jozefine, ceste prema Senju. Sama trasa ceste počinje u Karlovcu te se preko Kapele, Brinja i Vratnika spuštala do Senja. U čast svog inicijatora dobila je naziv Via Josephina, tj. Jozefinska ili Josipova cesta. Miljokaz je također znak gospodarskog razvoja te udaljenosti do pojedinih mjesta na Miljokazu su označene tzv. germanskim miljama (1 milja – 7,532 km), što znači da je postavljen prije 1780., kad je u Austro-Ugarskoj uveden metrički sustav.²³

3.1.1. Kulturno-povijesna baština Pokupskog kraja

Sjeverno od grada Karlovca smjestila se općina Draganić s 2741 stanovnika i s najvećim istoimenim naseljem izgrađenim uz trasu državne ceste D1 koja povezuje gradove Karlovac, Jastrebarsko i Zagreb. **Grad Karlovac** je smješten u središnjoj Hrvatskoj na dodiru nizinske i gorske Hrvatske, Pokupja i Korduna te hidrografskom čvoru Kupe, Korane, Mrežnice i Dobre. Nalazi se u najužem dijelu Hrvatske, svega 50-tak km udaljen od Slovenije i Bosne i Hercegovine. Na području Karlovca ističu se dvije prirodne i gospodarske prostorne cjeline: niski i naplavno-močvarni dijelovi te rubna pobrđa. Grad Karlovac nastao je 13. srpnja 1579. godine. Osnovan je kao tvrđava radi zaštite od Turskih osvajanja. Građen je po zamisli idealnog grada u obliku šesterokrake zvijezde sa središnjim trgom i ulicama koje se sijeku pod pravim kutom. Zahvaljujući odličnom položaju, Karlovac postaje tranzitno središte kao i veliki posrednik međunarodne trgovine između unutrašnjosti i mora. Godine 1781. proglašen je slobodnim i kraljevskim gradom te se ubrzo krenuo razvijati gospodarski, demografski i kulturološki. Završetkom 19.stoljeća karlovačka Zvijezda izgubila je svako strateško značenje i postala je povijesni spomenik grada. Godine 1963. proglašena je spomenikom kulture jer se u drugoj polovici 20. stoljeća baziralo na njejoj obnovi i revitalizaciji. Nakon Domovinskog rata dobivaju se prvi rezultati te obnove jer je vojska napustila vojarnje koje su se nakon obnove pretvorile u Trgovačko-ugostiteljsku školu,

²³ Turistička zajednica grada Karlovca, www.visitkarlovac.hr, pristupano: 15.06.2020.

Veleučilište i Studentski centar te je u neposrednoj blizini otvorena i knjižnica za mlade. U Zvijezdi se također nalazi i Gradski muzej, crkva Presvetog Trojstva s franjevačkim samostanom, zgrada poglavarsta i dr.. Unatoč svim naporima i trudu Zvijezda je propadala te se sve manje koristila u turističke svrhe stoga je krenula padati u zaborav. U današnje doba se ponovno budi potreba za njenom valorizacijom te se vrlo uspješno prikazuje kroz različite manifestacije, događanja, obnavljanja starih zgrada te uz pomoć educiranja mladih na Veleučilištu želi se ponovno potaknuti svijest o očuvanju i valorizaciji Zvijezde i njoj sličnih spomenika.²⁴ Za najveći pomak u revitalizaciji Zvijezde zaslužan je savez udruga Kaoperativa koja djeluje u Karlovcu, od prosinca 2014. godine. Savez je nastao kao izdanak istoimene, neformalne zagovaračke platforme, pokrenute 2012. godine. Platforma i Savez usmjereni su prema poboljšanju uvjeta za razvoj i rad lokalne nezavisne kulturne scene kako bi se olakšalo djelovanje postojećih i novih organizacija, inicijativa i pojedinaca.

Gradski muzej Karlovac je jedan od glavnih punktova Zvijezde u kojem se turisti zadržavaju te dobivaju informacije o njenoj povijesti. Gradski muzej Karlovac utemeljen je 1904. godine kao javna, neprofitna ustanova, a svrha joj je očuvanje i predstavljanje baštine grada Karlovca kao i cijelog karlovačkog područja. Muzej svoje poslanje provodi prikupljanjem, zaštitom, istraživanjima i dokumentiranjem predmeta baštine i suvremene umjetnosti predstavljajući ih na izložbama, edukativnim programima, publikacijama i drugim aktivnostima. Svake godine bilježi mnogobrojne posjetitelje, a ujedno omogućuje kupljenom ulaznicom besplatan obilazak kule na Starom gradu Dubovcu. U sklopu gradskog muzeja nalazi se i Muzej domovinskog rata na Turnju.²⁵

Turanj je gradska četvrt Karlovca do koje se dolazi cestom D1. Nalazi se južno od Karlovca svega četiri kilometara. Povijest naselja odnosno njegov nastanak datira još od kraja 16.stoljeća, a nastao je je nakon sagrađenog tornja koji se nalazi preko koranskog mosta. Služio je za obranu od Turaka te kao predstraža karlovačkoj tvrđavi. Za vrijeme Domovinskog rata 1991.-1995. bio je dijelom okupiran, ali istodobno posve razoren. Oslobođen je 1995. godine pod vojno-redarstvenom operacijom Oluja te je započeta njegova obnova.

Danas uz državnu prometnicu, Karlovac-Plitvice, Gradski muzej Karlovac uredio je **Muzej Domovinskog rata**. Muzejski prostor je u obnovljenoj zgradi pod nazivom „Hotel

²⁴ ibidem

²⁵ Gradski muzej Karlovac, www.gmk.hr, pristupano: 14.04.2020

California“. Prostor zgrade uređen je tj. organiziran kroz tri etaže. U prizemlju se nalazi Spomen soba karlovačkim braniteljima Domovinskog rata, suvenirnica i kafić. Stalna izložba Karlovac 1991.-1995. postavljena je na prvom katu dok je na zadnjoj etaži smještena višenamjenska dvorana, knjižnica a čitaonicom i uredski prostor. Izložba na prvoj etaži prezentirana je u šest tematskih cjelina. Predstavlja zašto i kako je počeo rat te njegov kraj dok se posljednja cjelina prezentira u vanjskom prostoru Muzeja kao integralni dio izložbe, a uključuje borbena vozila. U 2019. godini otvaranje muzeja u jeku turističke sezone uvelike je pridonijelo ubrzanom rastu broja posjetitelja. U turističkoj sezoni 2019. godine veliki broj stranih turista posjetio je muzej, većinom se radilo o posjetiteljima iz Njemačke, Kine, Francuske, Španjolske, Češke, Slovačke, Poljske, Mađarske. Uz redovne edukacijske radionice muzej sudjeluje i u dva projekta čiji je cilj produbljanje znanja o Domovinskom ratu. Radi se o dva projekta koji žele produbiti svijest mladih, pod nazivom „Domovinski odgoj – škola u muzeju“ i partnerskom projektu s Memorijalnim centrom Domovinskog rata Vukovar „Posjet učenika osmih razreda Karlovcu“. Cilj projekata je prikazivanje i edukacija osnovnoškolaca o povijesti grada te prikazivanje njegovih funkcija kroz povijest pa sve do sadašnjosti.²⁶

Stari grad Dubovac jedan je od najljepših i najbolje sačuvanih spomenika feudalnog graditeljstva u Hrvatskoj. Sagrađen na umjetnom humku povrh današnjeg Karlovca odnosno iznad istoimenog naselja Dubovac. Stari grad Dubovac također označava početak starih rimskih cesta Karoline s lijeve strane te Lujzijane s desne. Dubovac je jedini srednjovjekovni feudalni grad na području karlovačke općine. Stari grad Dubovac, koji se nalazi na brijegu današnjeg Karlovca, vjeruje se da je građen već u 13. stoljeću zbog položaja grada i njegovog najstarijeg dijela, četverokutne kule. Prvi vlasnici i graditelji Dubovca su nepoznati dok su kasnije grad preuzele vlasti starih Frankopana. Početkom 15. stoljeća grad je bio čvrsto zidan te je tako došlo do uspješne obrane od Turaka 1511. godine. Dubovac u to doba je bio popravljan i obnavljan te je tako grad postigao svoj izgled kakvog ga i danas poznajemo. Frankopani su vladali Dubovcem sve do 1562. godine, tada je posljednji ozaljski Frankopan predao Dubovac sestri Katarini, supruzi Petra Zrinskog. Dubovac je tijekom 16. i 17. stoljeća bio njihova rezidencija i odmaralište, ali nakon izgradnje vojnih zgrada i palača u samoj tvrđavi, dubovački stari grad služio je samo kao skladište oružja i municije. Početkom 19. stoljeća Dubovcom su upravljali Francuzi sve do 1837. godine kad ga je otkupio grof Laval

²⁶ Ibidem, pristupano: 14.04.2020

Nugent. On je preuredio grad tako da je izgubio svoj prvotni izgled. Nakon grofa Nugenta postojalo je više vlasnika koji su vladali Dubovcem, stoga je grad sve više propadao. Godine 1896. preuzima ga Karlovačka općina s namjerom da se grad obnovi i sačuva od potpunog propadanja. Grad je unatoč toj akciji i dalje propadao te je tek tijekom Drugog svjetskog rata, 1952. godine, započeta njegova obnova. Ta obnova je trajala deset godina odnosno sve do 1963. godine te je dala starom dubovačkom gradu približno onaj prvotni povijesni izgled. To je jedna od najuspješnijih obnova jednog starog povijesnog feudalnog grada i spomenika.²⁷ Stari grad Dubovac je stara gradina koja je dobila svoje ime po hrastovoj šumi koja ga okružuje. Tlocrt same gradine je nepravilan. Ovaj renesansni kaštel sastoji se od tri ugaone kule koje su za dva kata niže od glavne branič-kule koja je četvrtastog oblika. Danas starim gradom Dubovcem upravljaju Gradski muzej i Grad Karlovac, a sama turistička ponuda je znatno veća nego u druga dva „živa“ burga u Karlovačkoj županiji - Ozalj i Ogulin.

Slika 1: Stari grad Dubovac

Izvor: Turistička zajednica grada Karlovca ,[www. visitkarlovac.hr](http://www.visitkarlovac.hr), pristupano: 16.05.2019.

U branič-kuli se nalazi muzej koji približno objašnjava povijest grada i njegovu ulogu kroz povijest. Stoga posjetitelji uz naknadu od deset kuna mogu upoznati povijest grada te se popeti na vrh kule koja je ujedno i vidikovac.²⁸

²⁷ Ibidem, pristupano: 14.04.2020.

²⁸ Turistička zajednica grada Karlovca, www.visitkarlovac.hr, pristupano: 27.06.2019.

„**Stari grad Ozalj**, odnosno jedan od frankopanskih kaštela, impresivno je zdanje i biser hrvatske kulturne i povijesne baštine smješten na vrhu litice podno rijeke Kupe.“ Strateški je pozicioniran na klisuri s lijeve strane obale rijeke koja prelazi iz brdskog u ravničarski tok. Povijest grada potječe iz davnina, točnije iz 6. stoljeća, kad su stari Hrvati došli u Ozaljske krajeve tj. daleko prije od podizanja i građenja kula i zidova koje su nama danas poznate kao stari grad Ozalj.²⁹

Slika 2: Stari grad Ozalj

Izvor: Hrvatska turistička zajednica, www.croatia.hr, pristupano: 15.05.2019.

Među prvima koji je pisao o njemu bio je “otac hrvatske historiografije” Ivan Kukuljević Sakcinski. U svome pionirskom radu o utvrdama na području ondašnje Trojedne Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije detaljno je obradio povijest njegovih vlasnika od prvog spomena u 13. st. pa sve do njegova doba kada se nalazio u rukama plemićke obitelji Batthiany. U 16. stoljeću je stari grad Ozalj bio samo obični plemićki grad koji još nije bio okružen obrambenim zidom. Kasnije se grad u razdoblju između 16. i 18. stoljeća pretvara iz gotičko-renesansne utvrde u barokni dvorac. U to doba također se nadodaje obrambeni zid omeđen četirima polutkama. Najvjerniji prikaz izgleda starog grada pridonijela je fotografija Ivana Standla koja je nastala 1869.godine. S obzirom na to da je zapadno krilo bilo interpolirano u obrambeni zid nekadašnje srednjovjekovne utvrde, treba pretpostaviti da je to jedino sačuvano slikovno svjedočanstvo o izvornoj visini srednjovjekovnih bedema.³⁰ Najnovija nastajanja, naponi restauratora i konzervatora, istraživača povijesti ovog objekta i ljubitelja starina ozaljskog kraja, održavaju vjeru da će

²⁹ Turistička zajednica grada Ozlja, www.ozalj-tz.hr, pristupano: 25.03.2019.

³⁰ Regan K., „Orlovo gnijezdo“ obitelji Zrinski, www.academia.edu, pristupano: 26.03.2019.

grad Ozalj biti i ostati najvrijednijim svjedokom povijesti i graditeljstva baštine slavnih obitelji Babonića, Frankopana, Zrinskih, pa i onih kasnijih koji su svojim djelovanjem ušli u povijest hrvatskog naroda.³¹

Stari grad Ozalj je utvrda u Karlovačkoj županiji koja je preživjela ratna razaranja te tako zadržala svoj oblik. Grad je omeđen s jedne strane rijekom Kupom dok s druge strane nalazi se strmi jarak. Sastoji se od vanjskog dijela koji predstavlja podignuti zid omeđen sa šest polukružnih kula. Do kompleksa se dolazi preko starog drvenog mosta te se u unutarnjem dijelu nalazi ulazna kula koja sa svoje lijeve strane gleda na manju kulu, Babonić kula odnosno branič kula, sjeverno, južno i istočno krilo te Palas Zrinskih. „Palas Zrinskih podignut je na živoj stijeni, koja se strmo uzdiže nad Kupom i do danas je sačuvala autentičnu arhitekturu iz XVI stoljeća. Građen je u obliku pravokutnika, a sagradio ga je Nikola Šubić Zrinski, a o tome svjedoči natpis uklesan nad ulaznim vratima.“³²

Slika 3: Ulaz u Stari grad Ozalj

Izvor: Turistička zajednica grada Ozlja, www.trs-ozalj.hr, pristupano: 15.05.2019.

Stari grad danas je poznat kao muzej te kao izložbeni prostor koji pomaže u usponu amaterskih slikara kao i promociji profesionalnih. Također njegove prostorije služe za održavanje manifestacije pod nazivom „Ozaljski dvorski balovi“. Ali i ostale manifestacije te sportsko rekreativni sadržaji koji se odvijaju u samom gradu Ozlju i njegovoj okolini koji pridonose zainteresiranosti posjetitelja da preko muzeja upoznaju i njegovu prošlost i važnost.

³¹ Ibidem

³² Turistička zajednica grada Ozlja, www.ozalj-tz.hr, pristupano: 25.03.2019.

Danas svima najpoznatiji dio starog grada je **Zavičajni muzej Ozalj** koji se nalazi unutar samog kompleksa. Zavičajni muzej Ozalj osnovan je 1971. godine, u sklopu kulturnih događanja vezanih za 300. obljetnicu pogibije Petra Zrinskog i Frana Krste Frankopana, a organizacijski je bio vezan za Narodno sveučilište Ozalj, zajedno s Narodnom knjižnicom i čitaonicom. Korijeni muzeja potječu od knjižnice koju je 1928. godine osnovao Emil Laszowski pod nazivom „Družbe braće Hrvatskog zmaja“. Nakon Drugog svjetskog rata ponovno se pojavljuje ideja o muzeju, tada u organizaciji Društva prijatelja Ozlja, kojemu je cilj očuvanje Staroga grada i promicanje Ozlja kao izletničkog mjesta. Obuhvaća široku povijest grada od 6000.godina koja je vjerno prikazana kroz niz različitih povijesnih spisa i arheoloških artefakata.³³

Slika 4: Zavičajni muzej Ozalj

Izvor Turistička zajednica grada Ozlja, www.ozalj-tz.hr

U muzeju povijest započinje razdobljem mlađega kamenog doba, neolitika, rimskog razdoblja i seobom naroda. Zatim je obuhvaćen rani srednji vijek i priča o velikim obiteljima gdje se posebno ističu Frankopani i Zrinski te Ozaljski kulturni krug. Zbirka oružja iz vremena kada su zadnji Zrinski ratovali s Turcima nastavlja se s baroknim razdobljem i

³³ Turistička zajednica grada Ozlja, www.ozalj-tz.hr, pristupano: 25.03.2019.

Družbom „Braće Hrvatskoga Zmaja“ koji 1928. godine postaju vlasnici Starog grada Ozlja i organiziraju muzejsku zbirku, kao svojevrsni „muzej u muzeju“.³⁴

U centru grada Ozlja je također jedna od atrakcija, a to je vrlo poznata **hidroelektrana Ozalj “Munjara”**. Najstarija je kontinentalna hidroelektrana u Hrvatskoj, izgrađena i puštena u rad davne 1908. radi napajanja rasvjete Karlovca. Elektrana je podignuta na prirodnom slapu u centru Ozlja.

Slika 5: HE Munjara

Izvor: : Turistička zajednica Ozalj, www.trs-ozalj.hr, pristupano:15.05.2019.

Izgrađena je prema nacrtima gradskog građevinskog inženjera Valerijana Riesznera, a svoj historicistički arhitektonski izgled, nalik neorenesansnom kaštelu, duguje glasovitom austrijskom arhitektu Hermannu Bolléu. U godinama koje su slijedile, značajno je doprinijela razvoju industrije Ozlja, Karlovca i Duge Rese. Objekt je zaštićeno kulturno dobro pod nadzorom Uprave za zaštitu kulturne baštine i Ministarstva kulture RH. Mogući su organizirani posjeti uz praćenje stručnog vodstva elektrane.³⁵

U cilju očuvanja tradicijske kulturne baštine, poglavito arhitekture, uz cestu prema Trgu, manje od 1 km od centra Ozlja smješten je slikovit **Etno park** tj. muzej na otvorenom koji je dio Etnografskog odjela Zavičajnog muzeja Ozalj. U Etno parku predstavljena je tradicijska arhitektura i uporabni predmeti predindustrijske svakodnevice. Krovovi kuća prekriveni su slamom od raži tzv. „škopom“ i karakteristične su gradnje od tesanih drvenih

³⁴Bauer A., Muzeologija, Muzejski dokumentacijski centar, No. 48/49, 2012., str: 161.

³⁵ Udruga vinara i voćara Trs Ozalj, www.trs-ozalj.hr, pristupano:15.05.2019.

grada s tzv. „hrvaškim vuglima“ te svjedoče o sve rjeđim primjerima tradicijskog seoskog graditeljstva.³⁶

Nadalje cestom zapadnije od grada Ozlja nalazi se općina **Kamanje**. Kamanjsko područje je povijesno i baštinski dio Ozaljskog kruga i prebogato je tradicijskim lokalitetima. Prostor općine pripada području plitkoga krša i dinarskog reljefa što se može prepoznati preko najznačanije spilje „Vrlovka“ koja je zaštićeni spomenik prirode. Uz prirodne ljepote općina Kamanje poznata je i po svojoj sakralnoj baštini odnosno po crkvi Imena Marijina koja je posvećena Blaženoj Djevici Mariji. Crkva je smještena na povišenom dijelu u središtu općine. Poznata je po tradicionalnom proštenju na Marijin imendan koji se slavi mjesecu rujnu. Radi dobrog položaja općine, blizina graničnog prijelaza sa Slovenijom, Karlovca i sat vremena vožnje autom od Zagreba, godišnje okuplja vjerne hodočasnike iz svih navedenih područja.³⁷

U blizini Slovenske granice, odnosno jugozapadno od grada Ozlja nalazi se grad **Ribnik**. Najstariji gospodari Ribnika koje nam spominju stari dokumenti bili su knezovi Gorički-Babonići, kojima Miletić i prepisuje gradnju samog grada. Ali kao i za većinu takvih gradina, točno vrijeme i tko ju je gradio je nepoznato. Pismena dokumentacija nam ukazuje da grad postoji tek poslije 1325.godine. Kupoprodajnim ugovorom 1394.godine vlasnikom postaje Nikola Krčki-Frankopan, te dva stoljeća kasnije novi vladari postaju knezovi Zrinski. Oni su bili gospodari Ribnika sve do 1809.godine te novi gospodar grada postaje graditelj ceste Luizijane- Filip Vukasović. Nakon njegove smrti u ratu s Napoleonovim četama, zadnji poznati povijesni vlasnici je bila obitelj Josipa pl. Galla.³⁸ Ribnik je 2002.godine prodan obitelji Dolmi de Frankopan za 1,6 milijuna kuna te se nažalost manjkom brige i ulaganja dvorac osuđuje na propast.³⁹ Ribnik Milan Kruhek opisuje kao tvrdi nizinski feudalni grad, koji je ujedno i jedan od najbolje očuvanih građevina odnosno spomenika području Ozaljsko-karlovačke okolice, ali i cijele Hrvatske. Dok ga Miletić opisuje kao jedan od wasserburgova radi njegovih karakteristika te položaja pošto je bio okružen vodom odnosno močvarnoj ravnici gdje protječe potok Obrh.⁴⁰ Danas je Ribnik nepravilnog kružnog tlocrta s istočnom četverokutnom kulom i zapadnom peterokutnom kulom koja je prislonjena na obrambeni zid. Na istočnoj kuli još i danas se nalazi grb gdje se vidi graditeljska te gospodarska faza starih Frankopana.

³⁶ Turistička zajednica grada Ozlja, www.ozalj-tz.hr

³⁷ Općina Kamanje, www.kamanje.hr, pristupano: 19.09.2020.

³⁸ Kruhek M., Graditeljska baština Karlovačkog Pokuplja, Matica Hrvatska Karlovac, 1993., str.: 236

³⁹ Prokletstvo dvorca Ribnik, www.jutarnji.hr, pristupano: 28.04.2019.

⁴⁰ Ibidem, str.: 15

Slika 6: Stari grad Ribnik

Izvor: Konstrukcije stvarnosti ,www.antoniosiber.org, pristupano: 23.05.2019.

Do grada, koji se nalazi nešto manje od dvadesetak kilometara sjeverozapadno od Ozlja te istom udaljenosti jugozapadno od Bosiljeva, dolazi se cestom D-6 te mali asfaltirani putić vodi do njega.⁴¹Također se može uvidjeti stari ulaz te pomični drveni most koji se koristio kroz povijest radi često poplavljenog područja oko zidina grada. Prostorije starog grada prije su bile prenamijenjene u svrhe školstva, pošte i skladišta.⁴²

⁴¹ Ibidem, str.: 16

⁴² Putovnica, www.putovnica.net, pristupano: 28.04.2019.

Slika 7: Stari grad Ribnik- unutar zidina

Izvor: www.zhrmku.org.mk, pristupano: 23.05.2019.

Stari grad Ribnik je i danas jedna od poznatijih utvrda stoga je 2018.godine poslužila kao kulisa za snimanje dokumentarne serije “Doba uskoka” u kojoj su glavnu ulogu imali poznati streličari iz Streličarskog kluba Dubovac.⁴³ Kasnije iste te godine u Ribniku su prikazani razvojni projekti koji su vezani i za valorizaciju Starog grada Ribnika. U tom projektu su bile iskazane rekonstrukcije ceste D-6 te otkup grada od privatnih vlasnika koji su prepustili grad na propast. Stoga se projektom pod imenom “Dvorci Kažu” želi postići turistička valorizacija tog grada kako bi se mogao staviti u funkciju kao turističko odredište.⁴⁴

U listopadu 2012. godine otvorena je **Medna staza** Ribničke doline, koja je ujedno i prva poučna pčelarska staza u Hrvatskoj. Uzduž cijele staze, koja počinje pokraj Staroga grada, nalaze se informacijske ploče, društveni pčelinjak i botanički vrt medonosnog bilja s odmorištem.⁴⁵

⁴³ Karlovački portal- Stari grad Ribnik, www.kaportal.rtl.hr, pristupano: 28.04.2019.

⁴⁴ Razvojni projekti u Ribniku, www.kaportal.rtl.hr, pristupano: 28.04.2019.

⁴⁵ Hrvatska odredišta, www.putovnica.net, pristupano: 31.03.2020.

3.1.2. Kulturno-povijesna baština uz područje rijeke Dobre

Zapadno od grada Karlovca nalazi se općina **Netretić** kojom polazi autocesta Zagreb-Rijeka. Ovaj dio autoceste najbliža je pristupna točka mreži hrvatskih autocesta putnicima iz Republike Slovenije. Netretić je malo mjesto na brijegu iznad Pokuplja udaljenom 15-ak kilometara od Karlovca. Područje općine Netretić spada u srednje Pokuplje. Netretić još nazivaju i drugim vratima Hrvatske jer kroz općinu prolaze povijesne ceste Karolina i Lujzijana te važni cestovni smjerovi prema moru ili unutrašnjosti Hrvatske i Sloveniji što daje veliku prednost razvoju trgovine, turizma i ukupnog gospodarstva općine.⁴⁶

Zapadno od Karlovca u blizini općine Netretić iznad rijeke i preko mosta Dobre, na povišenom položaju nalazi se povijesna utvrda **Novigrad na Dobri**. Grad je u svojoj osnovi građen u tlocrtnoj formi trokuta, ali mu je sjeverna strana nešto produžena. Na svakom je uglu podignuta jaka kružna kula.⁴⁷ Točno vrijeme gradnje je nepoznato, ali je moguće da je današnji Novigrad sagrađen u vrijeme Frankopana. Također je nepoznato kada su Frankopani preuzeli vlast nad tvrđavom, ali se smatra da je to bilo u vrijeme kada su kupnjom došli i do posjeda grada Ozlja. U vrijeme turskih napada, 15. i 16. stoljeće, grad Novigrad postaje omiljeno sjedište njihove tržačke grane. Nažalost, Novigrad je isto kao i Bosiljevo bio nedostojno opljačkan i porobljen.⁴⁸ Poslije pljačke i zapljene, Novigrad na Dobri bio je ipak na kraju dodijeljen kao feudalni posjed tadašnjem zapovjedniku Karlovačkog generalata Herbersteinu, velikom neprijatelju obitelji Frankopan i Zrinskih. Nakon smrti Herbersteina grad je bio predan u ruke Stjepanu Palačić. Za vrijeme njegove vlasti grad se počinje preuređivati i pretvarati u udoban plemićki barokni dvorac. Nakon obitelji Palačić postojalo je još nekoliko vlasnika, ali na samome kraju Novigrad je postao državno dobro. Nažalost nastupila su oveća razaranja grada tijekom 2. svjetskog rata. Godine 1944. grad su zapalili partizani kako se u utvrdu nebi nastanila njemačka vojska. Ostale su gole zidine jer je sav drveni inventar izgorio, a zidine su radi daljnjeg nemara i zapuštenosti propadale.⁴⁹

Godine 1953. rješenjem Konzervatorskog zavoda Hrvatske u Zagrebu, Novigrad na Dobri, kao povijesna ruševina proglašen je spomenikom kulture i stavljen je pod zaštitu države. Godine 1970. zaključcima i idejama konzervatora i restauratora zahtijevala se obnova.

⁴⁶ Kruhek M., Graditeljska baština Karlovačkog Pokuplja, Matica Hrvatska Karlovac, 1993., str.: 155

⁴⁷ Ibidem

⁴⁸ Kruhek M., Graditeljska baština Karlovačkog Pokuplja, Matica Hrvatska Karlovac, 1993., str.: 156

⁴⁹ Ibidem, str: 157

Većim dijelom je očišćena unutrašnjost grada, obnovljeni su zidovi južnog ulaznog pročelja s jugozapadnom i jugoistočnom kulom.⁵⁰

Slika 8: Stari grad Novigrad na Dobri

Izvor: www.jutarnji.hr, pristupano: 19.05.2019.

Danas je Novigrad na Dobri velika ruševina graditeljske povijesti Hrvatske feudalne arhitekture. Uz pomoć konzervatora i restauratora ovaj stari grad ponovno pokazuje ekonomske i turističke potencijale na području Karlovačke županije.

Bosiljevo je svakako bio veliki, prostrani i lijepi feudalni grad. U razna povijesna vremena, njegov tlocrt se je mijenjao i nadopunjavao. Točno vrijeme njegovog postanka je nepoznato, ali su poznati graditelji- knezovi Frankopani. Frankopani su u to doba, 14. stoljeće, gospodarili tim dijelom Hrvatske, od Plaškog do Modruša, sve do Ribnika i Ozlja na Kupu.⁵¹ Po zasad dostupnim podacima, Turci su se pred Bosiljevom prvi put pojavili 1543. godine. Grad ipak Turci nisu nikad uspjeli osvojiti. Frankopani mu ostaju gospodarima sve do poznate urote 1671. godine. Nakon Frankopana mnogi su se htjeli domoći posjeda i grada Bosiljevo. Na kraju je grad dospio u ruke generala austrijske vojske Lavala Nugenta. Časnik austrijske vojske temeljito je uređio bosiljevački grad te ga kasnije predao u ruke svome sinu.

⁵⁰ Kruhek M., Novigrad na Dobri : povijesno-turistički vodič, Društvo prijatelja Novigrad na Dobri – Frankopan, 2003., str: 27

⁵¹ Kruhek M., Graditeljska baština Karlovačkog Pokuplja, Matica Hrvatska Karlovac, 1993., str.:153

Po njegovoj smrti imanje nasljeđuje njegova nećakinja, grofica Ana Nugent. Ona dovodi imanje do propasti, a sve vrijednije stvari iz dvorca su razgrađene.⁵²

Slika 9: Stari grad Bosiljevo

Izvor: www.zhrmku.org.mk, pristupano: 18.05.2019.

Bosiljevo je jedini feudalni grad i dvor na području dugoreške općine koji je donekle usprkos svim preinakama sačuvao svoj stari povijesni izgled. Sazidan je na stijeni koja se sa sjeveroistočne strane strmo ruši do izvora i malog potočića u ravnici. S južne i zapadne strane obilazi ga put, nekadašnji dio stare ceste Karoline. Tu je grad bio izloženiji napadu pa ga tu brane visoki obrambeni zidovi i kule⁵³. Grad se sastoji od dva veća razdjela, starijeg i novijeg, sa tri okrugla tornja. Četverokutna kula u dvorištu je najveća i najstarije je predstavljala glavnu gradsku utvrdu.⁵⁴

⁵² Ibidem, str.:31

⁵³ Kruhek M., Graditeljska baština Karlovačkog Pokuplja, Matica Hrvatska Karlovac, 1993., str.:154

⁵⁴ Mrzljak N., Bosiljevo moj rodni kraj, Srednja škola Bosiljevo, 2002., str: 48

Slika 10: Stari grad Bosiljevo – dvorište

Izvor: www.bosiljevo.hr, pristupano: 18.05.2019.

Nažalost stari grad je sve više propadao te nije bilo mašte kako zaštititi zidine, kako naslijeđenu baštinu što bolje sačuvati za nova vremena i ponuditi ju na uživanje novim generacijama. Nakon Drugog svjetskog rata Stari grad bio je prilagođen potrebama smještaja starijih i nemoćnih osoba i toj svrsi služio je sve do 1960. godine. Nakon toga prostorije starog grada preuzima Trgovačko poduzeće Duga Resa te ih je preuredila kao ugostiteljski smještaj. Ugostiteljska djelatnost unutar prostora zidina trajala je sve do 1981. godine, te su tada brigu o Frankopanskom zdanju preuzele organizacije iz oblasti kulture.⁵⁵

Nakon desetljeća nerazjašnjenih imovinsko-pravnih odnosa i toliko godina propadanja, dvorac je opet u vlasništvu općine. Stari grad je trebao dobiti kroz svoje sadržaje gospodarsku cjelinu i mogućnost šireg komercijalnog posjećivanja, što bi bilo značajno za turističku transversalu i atraktivnost cijelog kraja.⁵⁶ Nekada raskošni i bogati dvorac obitelji Frankopan, ostao je živjeti još samo u narodnoj predaji i mislima starijih naraštaja plemenitih Bosiljevčana.⁵⁷

Na zapadu Karlovačke županije područje je grada Ogulina koji s okolicom predstavlja jednu od najvećih županijskih teritorijalnih jedinica, karakterističnu po gorsko-planinskom

⁵⁵ Ibidem, str.: 63

⁵⁶ Ibidem, str.: 88

⁵⁷ Bosiljevo, www.bosiljevo.hr, pristupano: 25.04.2019.

području Velike Kapele. Za nastanak **Starog grada Ogulina** uzima se godina 1500. kada je Bernardin Frankopan, nakon rušenja Modruša 1493., završio izgradnju utvrde iznad strmog i nepristupačnog ponora Dobre. Vjerojatno ime Ogulina potječe od latinskog naziva "ob gula", što bi značilo oko ili iznad ponora ili ždrijela. Naziv grada također je i korijen imena ponora Dobre koji se nalazi upravo ispod utvrde. On se naziva Đulin ponor, a ime je po predaji dobio zato što se u njega bacila djevojka po imenu Julija (Jula, Đula ili Zulejka), kći jednog od Frankopana, zbog nesretne ljubavi prema siromašnom vojniku. Da je imao dobar osjećaj gdje treba izgraditi neosvojivu utvrdu svjedoči činjenica da je ona i danas prilično očuvana te da nikada nije bila okupirana, iako su okolni krajevi u turskim najezdama u više navrata poharani. Stara ogulinska utvrda sazidana je od kamena u obliku kaštela sa dvije oble kule. Mostom se preko provalije dolazilo do ulaza pokraj kojega je stajala kapela Sv. Bernardina koja je i danas sačuvana. Inače cijela je utvrda prilično dobro očuvana zahvaljujući činjenici što se nakon prestanka opasnosti rabila kao vojnički zatvor. Zbog čestih turskih provala iz obližnjih se mjesta vrlo brzo doselilo nekoliko obitelji koje su zbog vlastite sigurnosti tik uz utvrdu na tijesnom prostoru sagradili drvene kućice. Tako je već u prvoj polovici 16. st., nastala ogulinska varoš koja je također opasana kulama i zidovima spojenima s utvrdom.⁵⁸

Slika 11: Stari grad Ogulin

Izvor: Turistička zajednica grada Ogulina, www.tz-grad-a-ogulina.hr, 17.05.2019.

Ogulin sredinom 18. stoljeća ima 2500 stanovnika i potpuno napušta stari i utvrdoma opasani Ogulin te se počinje razvijati u ravnici što se pruža pred starim frankopanskim gradom. Sačuvao se jedan dio gradskog zida i stari kaštel, ponajviše, kao što je već rečeno, zahvaljujući činjenici da je služio kao zatvor pa ga se moralo stalno popravljati i obnavljati. Zatvor je ukinut, a u palasu je nakon temeljite obnove 1967. godine otvoren Zavičajni muzej,

⁵⁸ Časopis Građevinar br.54, 2002., str.: 9

zahvaljujući tome da je u ćeliji br.6 boravio Josip Broz.⁵⁹ Prije nego je Karlovac bio izgrađen, Ogulin je bio najjača krajiška utvrda koja je priječila daljnji prodor prema zapadu. Kada je Ogulin ušao u sustav Hrvatske vojne krajine, Frankopani su izgubili pravo da njime upravljaju. Nestankom loze Frankopana i oslobođenjem Like od Turaka utvrda gubi na značenju.⁶⁰

Slika 12: Dvorište i unutarnji dijelovi Starog grada Ogulin

Izvor: Ivica Lajtner, Utvrde i kurije Karlovačke županije, Karlovac : Karlovačka županija, 2017.

Tlocrt građevine je u obliku nepravilnog četverokuta. Gradski zidovi omeđivali su dvorišni prostor s tri strane, a sa četvrte se nalazi palača – trokatna zgrada na čijim se rubovima nalaze kule gotičkih obilježja.

Zavičajni muzej Ogulin otvoren je u Frankopanskom kaštelu u srpnju 1967. godine sa zadaćom da prikuplja, prezentira i publicira povijesnu, kulturnu i umjetničku građu te dokumente i predmete s područja grada Ogulina i okolice.⁶¹ Danas se u Muzeju može razgledati stalni muzejski postav kojeg čine: Zbirka kamenih spomenika, Zbirka Domovinskog rata i Spomen soba poginulim, umrlim i nestalim braniteljima, Etnografska

⁵⁹ Ogulin KONZERVATORSKA STUDIJA • utvrda u sklopu obrambenog sustava Habsburške monarhije – Vojna krajina

⁶⁰ Mirko Marković, Hrvatski gradovi na starim planovima i vedutama, AGM d.o.o. Zagreb, 2002., str.: 329

⁶¹ Zavičajni muzej Ogulin, www.hvm.mdc.hr, pristupano: 22.04.2019.

zbirka, Spomen soba Ivane Brlić Mažuranić, Alpinistička zbirka, Arheološka zbirka, Čelija br. 6 i Umjetnička zbirka. Također, Muzej čuva predmete vezane uz stare obrte i zanate, brojne tehničke predmete, staro oružje, stare fotografije te Zbirku razglednica i čestitki⁶² Zavičajni muzej Ogulin muzejsku edukaciju primarno provodi kroz stručna muzejska vodstva stalnom postavom Muzeja. Njih provode stručni muzejski djelatnici koji vodstvo prilagođavaju posjetiteljima uzimajući u obzir njihovu dob, brojnost i posebne interese.

Osim stručnog vodstva, Zavičajni muzej Ogulin od 2007. godine pruža i mogućnost kostimiranog vodstva Spomen sobom Ivane Brlić Mažuranić. Naime, po uzoru na jednu od fotografija Ivane Brlić Mažuranić napravljena je rekonstrukcija dugačke haljine i šešira, koje odjeva honorarno zaposlena imitatorica Ivane Brlić Mažuranić i dočekuje posjetitelje u njoj posvećenom prostoru.⁶³ Godine 2012. uvodi se ideja o stvaranju Centra za posjetitelje pod nazivom „**Ivanina kuća bajke**“. Osnovna ideja za pokretanjem tog projekta proizlazi iz činjenice da se upravo u Ogulinu rodila najznačajnija hrvatska spisateljica bajki – Ivana Brlić-Mažuranić. Zbirka bajki koja predstavlja djelo njenog najvećeg uspjeha „Priče iz davnine“ su duboko prožete Ogulinom. Pozicija centra je u drevnom Frankopanskom kaštelu, a sastoji se od multimedijalne stalne izložbe, biblioteke, multifunkcionalnog prostora za radionice i suvenirnice. Stoga se tim projektom prepoznaje snažan potencijal za kreativnim djelovanjem pomoću ciljanog i fokusiranog marketinškog komuniciranja i pozicioniranje destinacije na platformu za razvoj interkulture razmjene i međunarodne suradnje.⁶⁴

3.1.3. Kulturno-povijesni spomenici Ličko-kordunskog prostora Županije

Prijelazni je prostor gdje se putujući dionicom A1 iz smjera Zagreba na desno od 670 metara nadmorske visine vide stare ruševine grada **Modruša**. U blizini Josipdola u Hrvatskoj nalaze se ostaci te gradine. Tu se nalazio prapovijesni put, a kasnije i rimska cesta koja je spajala Senj i Sisak. Danas je trasa te ceste poznata kao Jozefinska cesta. Modruš danas je obično selo uz cestu koja povezuje Karlovac sa Senjom. Razvio se zbog važnog tranzitnog položaja i zbog većeg kompleksa obradive zemlje oko Dobre, Munjave i Dretulje, prostranog polja oko današnjeg Ogulina, Oštarija, Josipdola do Plaškog. Rječne doline, u prvom redu dolina rijeke Dobre, služile su kolonizaciji zapadnih dijelova županije sve do Kupe i Gorskog

⁶² TZ grada Ogulina, www.tz-grada-ogulina.hr, pristupano: 23.04.2019.

⁶³ Zavičajni muzej Ogulin, www.zavicajni-muzej-ogulin.hr, pristupano: 23.04.2019.

⁶⁴ Ivanina kuća bajke, www.ivaninakucabajke.hr, pristupano, 24.04.2020

kotara. U podnožju nalaze se ostaci modruške varoši odnosno naselja koje je bilo najznamenitije naselje u Hrvatskoj. Kroz sav srednji vijek postepeno raste naselje pod gradom, da bi procvat doseglo u petnaestom stoljeću, kada kroz vrijeme postaje i središtem biskupske stolice (1460-1493). Ruševine, humci, tragovi zidova, ostaci četiriju znatnih srednjovjekovnih crkava govore rječito o veličini naselja pod modruškim gradom. No provale Turaka već su krajem petnaestog stoljeća načele ovu cvatuću naseobinu i uskoro je okončale. Ostao je samo grad, koji je do osamnaestog stoljeća služio kao krajiška utvrda Stari grad Modruš bio svrstan među krajiške utvrde sve dok ga nije napustila vojska i od tad od znamenitog mjesta postaje samo ruševina.⁶⁵

Cetingrad je danas jedno manje naselje koje služi kao poveznica Slunja i Karlovca. Njegov opseg i veličina ukazuju da je nedavno bio veće naselje dok danas umjesto njega nalaze se samo ostaci. Jedna od značajnijih događaja je da se u njemu 1527. godine održala važna sjednica Hrvatskog sabora, kojom je prilikom Ferdinand Habsburški izabran za hrvatskog kralja. Turci su prvi puta 1536. godine osvojili Cetingrad, ali je ubrzo bio i oslobođen. Radi učestalih pokušaja osvajanja 1625. godine ugovoreno je s Turcima da područje oko Cetingrada bude „ničija zemlja“, unatoč tome događali su se ponovni pokušaji osvajanja. Iz tog razloga Vuk Frankopan je naredio da se gradina razori. Nakon raspada vojne krajine, vojska je iselila iz gradine i od tada Cetingrad postaje ruševina. Vjerni prikaz grafike starog Cetingrada iz 1859. godine nalazi se u zbirci Hrvatskog državnog arhiva u Zagrebu. To je realističan prikaz utvrde prije nego je napuštena. U podnožju stare utvrde se razvio mladi Cetingrad koji danas nastavlja tradiciju stvaranja utvrde.⁶⁶

Za vrijeme Domovinskog rata potpuno je razoren. Godine 1995. Cetingrad je oslobođen u sklopu vojno-redarstvene operacije Oluja, stoga 07. kolovoza se slavi Dan Općine. U središtu grada je spomenik poginulim hrvatskim braniteljima kao župna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije. Za ljubitelje konja održava se legendarni stočni sajam na blagdan Svetog Josipa (19. ožujka), gdje mogu sudjelovati kao gledatelji povorke zaprega i jahača konja. Osim poznatog sajmišta i Dane Općine glavni događaji u Cetingradu su zborovi na blagdan svetih apostola Petra i Pavla (29.lipnja) i na blagdan Velike Gospe (15.08.).⁶⁷

⁶⁵ Kruhek M., Graditeljska baština Karlovačkog Pokuplja, Matica Hrvatska Karlovac, 1993., str.: 53.

⁶⁶ Marković M., Hrvatski gradovi na starim planovima i vedutama, AGM d.o.o. za izdavaštvo i usluge, 2001., ZAGREB, str.: 298.

⁶⁷ Općina Cetingrad- www.cetingrad.hr, pristupano: 15.04.2020.

Drežnik grad je utvrda smještena uz kanjon rijeke Korane na litici. Do njega se dolazi cestom D1 zatim se skreće na cestu D217. Služio je kao sjedište Drežničke župe, a vlasnici odnosno gospodari utvrde bili su Frankopani koji su vladali njime do sredine 16. stoljeća. Nakon toga slijede pokušaji osvajanja grada, a u tom procesu utvrda je razrušena. Krajem 18. stoljeća utvrda nakon oslobođena službeno pripada Monarhiji, a sedamdeset godina kasnije austrijski car prodaje Drežnik grad nekom trgovcu koji je grad dodatno devastirao i prodavao njegove kamene dijelove kao građevinski materijal. Početkom 21. stoljeća pokrenuta je obnova odnosno sanacija Drežnik grada. Stoga je bio mogući obilazak u unutarnjim dijelovima kule sve do 2019. godine kada se kula dodatno obnavljala te su se obustavili unutarnji obilasci.⁶⁸

Najvažniji cestovni pravac je krajiška cesta sagrađena 1825. godine koja je iz pravca Karlovca dolazila kroz kanjon Korane, prolazila kroz Rastoke i Slunj. Ta cesta, danas D1, je imala magistralni značaj koji se zadržao sve do današnjih dana te je imala veliki utjecaj na razvoj **Starog rada Slunja**. Najstariji dokumenti o nastanku grada Slunja datiraju iz 1390. godine. Građen je kao stambena jedinica za knezove Frankopane. Kao i ostali stari gradovi, Slunj je također pozicioniran na strmoj, stjenovitoj stijeni, a s tri strane je omeđen rijekom Slunjčicom koja je bila bitan faktor obrambenog sustava u 16. stoljeću.⁶⁹

⁶⁸ Marković M., Hrvatski gradovi na starim planovima i vedutama, AGM d.o.o. za izdavaštvo i usluge, 2001., ZAGREB, str.:306.

⁶⁹ Ibidem, str.: 290

Slika 13: Stari grad Slunj

Izvor: Hrvatska kulturna baština, www.zhrmku.org.mk, pristupano: 28.09.2020.

Tek početkom 15.stoljeća prvi puta se spominje i slunjsko naselje na suprotnoj obali od Starog grada. Povezani mostom, naselje i Stari grad, činili su strateški funkcionalan životni prostor sve do kraja 16.stoljeća kada je naselje zbog napada Turaka u potpunosti devastirano. Godine 1579. postaje sjedište kapetanije nakon izbora Ferdinanda Habsburškog za kralja. U to doba su se formirala sva naselja koja su opstala sve do danas. Također u to vrijeme započeo je značajniji razvoj gospodarstva, a najznačajnija djelatnost bilo je mlinarenje. Tada su u mjestu, na sutoku rijeka Slunjčice i Korane, Rastokama izgrađeni prvi mlinovi te kasnije postaje važan mlinarski centar za cijelu regiju. Slunj dobiva status grada nakon raspada Vojne krajine 1873. godine i konačnu preobrazbu postiže u 20. stoljeću te postaje naselje cestovnog tipa

odnosno trazitno naselje. Njegova glavna gradska ulica postala je dio magistralne ceste, D1, koja spaja sjever i jug zemlje.⁷⁰

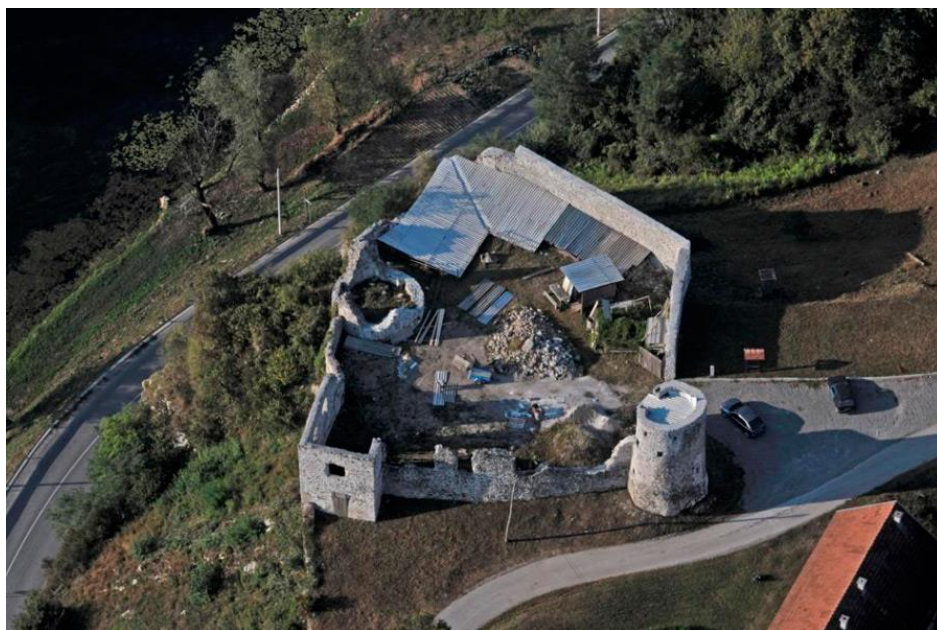
Općina Barilović na sjeveru dodiruje rijeku Kupu dok se na južnom dijelu nalazi rijeka Dobra. Kroz općinu prolazi autocesta A1 te udaljenost od grada Ogulina je 25 kilometara te od grada Karlovca je 20 kilometara. **Stari grad Barilović** smješten je na kamenitoj stijeni ponad rijeke Korane, upravo kod mosta kojim cesta što vodi iz Karlovca preko Turnja vodi do glavne ceste Karlovac-Slunj. Točni podaci o izgradnji su, kao i za već neke navedene gradove, nepoznati iako prema M. Kruheku, izgradnja Starog grada Barilovića može se pribilježiti prvoj polovici 16.stoljeća tj. najvjerojatnije nakon prvih ozbiljnih prodora Osmanlija.⁷¹ Barilović je bio reprezentativno feudalno sjedište, te po svom strateškom položaju bio je vrlo značajna utvrda. Obitelj Barilović su bili njegovi prvi graditelji i gospodari. Kao i svi ostali gradovi i Stari grad Barilović je imao svoju lepezu vlasnika, ali početkom 17. stoljeća obrambeni sustav Hrvatske krajine formirao se duž obala rijeka Kupe, Korane i Mrežnice. Stoga je Stari grad Barilović, kao vojna utvrda, služio kontroli lijeve obale rijeke Korane na području jugozapadno od novoizgrađene karlovačke utvrde. Krajiška vojska nije previše ulagala u samo uređenje grada, već su ga preuređivali prema svojim potrebama, a 1871. godine ga je napustila.⁷²

⁷⁰ Hrvatska kulturna baština, www.zhrmk.org.mk, pristupano: 28.09.2020.

⁷¹ Azinović Bebek A. i Krmpotić M., Stari grad Barilović- 10 godina arheoloških istraživanja, Hrvatski restauratorski zavod, Zagreb 2014., str.:10

⁷²Kruhek M., Graditeljska baština Karlovačkog Pokuplja, Matica Hrvatska Karlovac, 1993., str.: 149

Slika 14: Stari grad Barilović

Izvor: Hrvatski Restauratorski Zavod ,www.h-r-z.hr/index.php, pristupano: 20.05.2020.

Krajem istog stoljeća u gradu je smješten općinski ured i pučka škola. Tijekom Domovinskog rata Stari grad Barilović korišten je kao izvidnički položaj zahvaljujući svome strateškom položaju pogodno za nadzor linije razdvajanja na rijeci Korani.⁷³

Grad, iako je temeljito pregrađen i bio u službi raznih povijesnih potreba, u sačuvanim svojim vanjskim obrambenim zidinama i kulama čuva bogatu povijest dugoreškog kraja. Ostaci Starog grada Barilovića nepravilnog su četvrtastog tlocrta s dvije kružne kule. Do grada se dolazi strmom mjesnom cestom koja vodi do ulaza u sjeverozapadnom zidu. Njegovi obodni zidovi su različitih visina i građeni su vapnenačkim kamenim lomljencem. U današnje vrijeme grad je povijesna ruševina, ali zahvaljujući povijesnim planovima, crtežima i fotografijama mogu se donekle rekonstruirati promijene i pregradnje koje su se događale tijekom njegove povijesti. Sve te promijene svjedoče o njegovoj fortifikaciji i stambenoj funkciji. Ratno razdoblje je imalo veliku ulogu u sprječavanju ikakvih radova i mjera sanacija.

Stari grad je 1988. godine ušao u redoviti program Hrvatskog restauratorskog zavoda, te uz financijsku potporu Karlovačke županije nastoji se održavati stari grad stoga se organiziraju čišćenja terena koje provodi Općina Barilović. Njegov smještaj unutar naseljenog

⁷³ Azinović Bebek A. i Krmpotić M., Stari grad Barilović- 10 godina arheoloških istraživanja, Hrvatski restauratorski zavod, Zagreb 2014., str.:19

mjesta i neposredna blizina osnovne škole nude niz mogućnosti kojima bi se mogla osigurati njegova budućnost i revitalizacija⁷⁴

3.2. Turistički proizvodi i vrste turizma u prostoru Karlovačke županije

Turistički proizvod predstavlja skup fizičkih i psihičkih iskustava u određenoj destinaciji te ukazuju na glavni motiv dolaska i noćenja. Za što bolju eksponiranost, turistički proizvod zahtjeva profesionalan razvoj kako bi se maksimizirala kvaliteta doživljaja u destinaciji. Poseban značaj za turiste i turistička kretanja u pojedinoj zemji kao i regiji je prisustvo prirodnih i antropogenih atrakcija koje različitim stupnjem intenziteta privlače određene skupine turista. Također prikazuju visinu kvalitete određenog prostora, a time i stupanj privlačnosti mogućnosti valorizacije tog prostora. Kvaliteta prirodnih i antropogenih resursa odražava se u moći kojom privlače određene skupine turista odnosno određeni segment turističke potražnje. Njihova svojstva se mogu svrstati u četiri kategorije, a to su: rekreativnost, kuriozitetnost (raritetnost), znamenitost i estetska svojstva. Kako bi turistička ponuda bila kompletna mora sadržavati sve turističke čimbenike ponude, a dijele se na atraktivne, komunikativne i receptivne.⁷⁵

Tablica 1: Čimbenici (faktori) ponude u turizmu

ČIMBENICI PONUDE			
ATRAKTIVNI		KOMUNIKATIVNI	RECEPTIVNI
<i>PRIRODNI</i>	<i>ANTROPOGENI</i>	Željeznički	Smještajni kapaciteti
Klimatski	Kulturno-povijesni	Cestovni	Prehrambeni kapaciteti
Geomorfološki	Umjetnički	Riječni	Komunalna infrastruktura
Hidrogeografski	Etnosociološki	Jezerski	Sportski objekti
Biogeografski	Manifestacijski	Morski	Objekti zabave i drugo
Pejsažni	Ambijetalni	Zračni	

Izvor: Miljenko Bilen, Turizam i okoliš - Ekonomsko-geografski pristup izučavanju problematike, Mikrorad, Zagreb, 2008, str.:26

Atraktivni čimbenici su čimbenici koje je stvorila priroda ili čovjek, te svojim određenim karakteristikama privlače i zadovoljavaju potrebe turista. Komunikativni odnosno

⁷⁴ Ibidem, str.: 16

⁷⁵ Bilen M., Turizam i okoliš - Ekonomsko-geografski pristup izučavanju problematike, Mikrorad, Zagreb, 2008, str.:26

prometni čimbenici predstavljaju prometna sredstva i razvijenost prometnih pravaca i veza. Receptivni čimbenici su svi objekti koji osiguravaju boravak u izabranoj destinaciji.

Kao i turistička ponuda tako postoji i turistička potražnja i njeni čimbenici koji djeluju na dolaznost turista u određenoj destinaciji.⁷⁶

Tablica 2: Čimbenici (faktori) potražnje u turizmu

ČIMBENICI POTRAŽNJE		
SOCIOEKONOMSKI	TEHNIČKI	SOCIOPSIHOLOŠKI
Demografski	Promet i prometna sredstva i prometne organizacije i dr	Sport
Industrijalizacija		Zdrastvo
Urbanizacije		Politika
Financijska sredstva		Kultura
Slobodno vrijeme		Moda
		Navike
		Oponašanje
		Ugled

Izvor: Miljenko Bilen, Turizam i okoliš - Ekonomsko-geografski pristup izučavanju problematike, Mikrorad, Zagreb, 2008, str.:30

Čimbenici prikazuju razinu potražnje kroz razinu životnog standarda, stupnja industrijalizacije i urbanizacije, slobodnog vremena, različitih povlastica koje nudi država ili pojedina poduzeća. Uz njih djeluju i ostali brojni čimbenici koji pomažu u formiranju turističke potražnje kao što su moda, oponašanje, ugled, vjera, ljubav, navike i slično. Također od velikog značenja u razvoju turizma na receptivnom tržištu imaju i različite organizacije i klubovi kao što su: planinarski, studentski, sportski. Najznačajnija grupa čimbenika su socioekonomski faktori. Pošto oni predstavljaju financijska sredstva tj. kupovnu moć pojedinca i obitelji. Također su vrlo bitni faktori kao: onečišćenje okoliša, kultura, prometna razvijenost, zdrastvo, moda, vjera ,slobodno vrijeme. Stoga turistička potražnja je vrlo heterogena i elastična pa se mogu formirati različite odnosno specifične ponude za različite turističke potražnje.⁷⁷

Položaj i prirodne karakteristike Karlovačke županije u mnogočemu određuju i mogućnosti i vrste pojedinih oblika turističkih proizvoda kao i oblika turizma koji se na ovom prostoru razvijaju. Tranzitni turizam (uz glavne cestovne pravce), gradski turizam (vezan uz

⁷⁶ Ibidem, str.: 26

⁷⁷ Bilen M., Turizam i okoliš - Ekonomsko-geografski pristup izučavanju problematike, Mikrorad, Zagreb, 2008, str.:30

najveće gradove), aktivni turizam (biciklizam, speleologija, planinarenje, rafting, jahanje, alpinizam), lov, ribolov, kupanje u rijekama i jezerima, kulturni turizam (gradska središta, dvorci, kurije, sakralne građevine, svetišta, festivali), izletnički turizam (školske ekskurzije), ruralni turizam (turizam na seljačkim domaćinstvima, vinske ceste), bogata gastronomska i enološka ponuda (dani piva, dani vina, gastro izložbe) najprepoznatljivije su odrednice turizma Karlovačke županije.⁷⁸

3.2.1. Aktivni odmor u prostorima Karlovačke županije

Jahanje je jedna od aktivnosti koja ponajviše je zainteresirala domaće posjetitelje kao aktivnost i kao volontiranje. Godine 1976. u Karlovcu je osnovan Konjički klub „Karlovac“ koji posjeduje pedesetak konja uz rijeku Koranu. od 2001. godine provodi se i rekreativno jahanje u terapijske svrhe. Također jedan od poznatijih klubova je konjički klub „Barilo“ kod grada Barilovića. U ponudi je škola jahanja, terensko i terapijsko jahanje te jednodnevni izleti u obližnjoj okolici u blizini rijeke Korane i Mrežnice.

Karlovačka županija pripada najprivlačnijim odredištima **ribolovnog turizma** u Hrvatskoj. Jedna od najstarijih osnovanih ribolovnih društava su u Karlovačkoj županiji. Među najpoznatijim se broje „Športsko ribolovno društvo Ogulin“ iz 1921. godine, karlovački „Klub športskih ribolovaca Korana“ iz 1923. i dugoreški klub „Mrežnica“ iz 1934. godine. Najveća okupljališta ribolovaca su na rijeci Kupi koja je prepuna ribljih vrsta, dok se u ljeti okupljaju na rijeci dobri uz slapove. Na rijeci Mrežnici, radi njen bistrine, ribolovci upotrebljavaju i čamce te na taj način dodatno privlače pozornost svih turista. U okolici Karlovca poznati su i Draganički ribnjaci, a u Ogulinu je poznato jezero Sabljaci koji su poznati za ribolovni, ali i kupališni turizam.⁷⁹

Paintball kao aktivnost je stekla brojne obožavatelje na području cijele Hrvatske. Poligoni gdje se odvija su smješteni i u prostorima Karlovačke županije, a najpoznatija mjesta su ona u blizini rijeka odnosno na obalama rijeke Korane, Mrežnice i u Slunju kod rijeke Slunjčice. Kod Ribnika točnije u Novakima Lipničkim uz paintball postoje i druge

⁷⁸ Karlovačka županija, www.kazup.hr/o-zupaniji/gospodarstvo, pristupano: 24.04.2020.

⁷⁹ Turistička zajednica grada Karlovca, www.visitkarlovacounty.hr, pristupano: 01.05.2020.

možnosti za provesti slobodno vrijeme kao što su igrališta za mali nogomet, košarku, badminton, odbojku, te postoji viseća kuglana i dječje igralište.⁸⁰

Turisti kao i domaće stanovništvo mogu steći iskustvo **raftinga, kajaka i kanuinga** na 200 kilometara toka karlovačkih rijeka. Dobra kao najduža hrvatska ponornica na izvoru kod sela Gojak, pojačavana je vodom Zagorske Mrežnice te stoga je ubrzana i spada pod divlje vode te čini kompletan izazov i iskustvo raftinga. Jedna od sličnih voda je Korana koja u proljeće i jesen privlači sve ljubitelje raftinga zbog svojih brzaca i slapova. Mrežnica privlači kanuiste svojom ljepotom i bistrinom te se pruža skroz do najdužeg drvenog mosta u Hrvatskoj, 208 metara, točnije kod auto-kampa „Slapić“ u Belavićima. Također na rijeci Mrežnici nalazi se Mrežnička kuća. Svojom bogatom gastronomskom ponudom kao i prostorom za relaksacijom na otvorenom nudi mogućnost vožnje kajacom.⁸¹ Kupa je najduža karlovačka rijeka stoga je uz rafting, kanuing povoljna i za kampiranje na obalama.

Karlovačka županija koja je omeđena sa četiri vrlo bistro rijeke uz ribolov i slične aktivnosti također svima pružaju mogućnost **kupanja** kao jednu od aktivnosti. Korana u Karlovcu u ljetnim mjesecima dostiže i visokih 24°C stoga je pogodna za kupanje za sve uzraste. Također i počeci razvoja turizma su vezani uz Koranu te se 1897. godine sagradio hotel uz kupalište. Poznato kupalište na Korani u Slunju privlači mnoge zbog različitih igara na vodi pod nazivom „Koranski susreti“, također uz Slunj poznata su i kupališta u Rakovici i Bariloviću. Kupa u Ozlju i Dobra u Novigradu privlače kupaće ne samo rijekom već i krajolikom. Uz obalu rijeke Dobre nedaleko od Barilovića smještene su i poznate Toplice Lešće, jedno od najljekovitih termalnih vrela Hrvatske. Rijeka Mrežnica je jedna od hladnijih, ali bistrijih rijeka. Od Primišlja do Karlovca postoji desetak različitih kupališta, najčešće su uz slapove i drevne mlinice.⁸²

Karlovačka županija vezana je s početkom razvoja **planinarstva i alpinizma** u Hrvatskoj. Klek u blizini Ogulina od 1912. godine je škola vrsnih alpinista, te je najprivlačnije planinarsko odredište u Hrvatskoj. Stoga je u Frankopanskom kaštelu u Ogulinu u sklopu muzejske izložbe 1984. godine otvorena i postava o povijesti planinarstva i alpinizma u Hrvatskoj. Označenim planinarskim stazama može se uspjeti i na najviši vrh

⁸⁰ Ibidem

⁸¹ Dnevni boravak na Mrežnici, www.mreznicka-kuca.com, posjećeno (01.07.2020.)

⁸² Turistička zajednica grada Karlovca, www.visitkarlovacounty.hr, pristupano: 01.05.2020.

Karlovačke županije i Gorskog kotara, Kulu na Bjelolasici u srcu šumovite Kapele. U blizini su i strogi prirodni rezervati Bijele i Samarske stijene.⁸³

Pošto je cijela Karlovačka županija isprepletena različitim prometnim pravcima, tako je **cikloturizam** dobio veliki značaj. Svakom biciklistu je na raspoloaganju oko 700 kilometara staza koje povezuju sve dijelove Županije, od nizinskog Pokuplja, sve doline rijeka i brežuljkastu visoravan Korduna, te gorsko-planinske krajeve Žumberačkog gorja, Petrove gore i Gorskog kotara. Rute uglavnom prate manje prometne lokalne ceste, a prolaze preko različitih krajolika uz koje se smjestila i kulturno-povijesna baština. Uzduž ruta je također i razna ugostiteljska ponuda kao što su: hoteli, moteli i kampovi. Stoga cikloturizam predstavlja kompletnu turističku ponudu za Karlovačku županiju.⁸⁴

Biciklistička ruta **Slunj-Cetingrad-Slunj** je duga 49 kilometara te spaja grad Slunj i Općinu Cetingrad. Početna točka je u Rastokama kroz kojeg teče rijeka Slunjčica koja se preko sedrenih stijena ulijeva u Rijeku Koranu. Ovom rutom je također moguće obići i staru tvrđavu Slunj te prolaskom kroz Rastoke silazi se s glavne ceste gdje se dolazi do mjesta Gornje Taborište koje je poznato kao industrijska zona Općine Slunj. Biciklistička ruta **Karlovac-Ozalj-Novigrad na Dobri-Dubovac** je duga 36 kilometara i započinje u staroj gradskoj jezgri Karlovca te se kreće prema mostu na rijeci Kupi. Nakon prelaska mosta i ostalih prigradskih naselja dolazi se do Jaškova. Zatim se vožnja nastavlja asfaltnom cestom koja prati rijeku Dobru i koja vodi sudionike do Novigrada na Dobri gdje se odmah uočava, i već prije spomenuti u radu, kameni most. Zatim se kreće prema naselju Vučjak gdje se spustom dolazi do Starog grada Dubovca koji pruža vidikovac na cijeli grad Karlovac.⁸⁵

Karlovačka županija kao što je kolijevka alpinizma tako su se i razvili sami počeci **speleoturizma**. Prve u Hrvatskoj otvorene za turiste su od 1892. godine, Baraćeve špilje u blizini Rakovice. Gornja Baraćeva špilja je 2004. godine preuređena i u njenoj blizini otvoren je prvi hrvatski speleološki dom. To je prva špilja koja se razgledava uz eko-rasvjetu, ne narušava se eko-sustav špilje. Jugozapadni dijelovi Karlovačke županije pripadaju području vapnenačkog krša, te se u tom dijelu nalazi četiri od pet najdužih špiljskih sustava u Hrvatskoj. Najpoznatiji je Đulin ponor kod Ogulina. Također su tu i ostale poznate špilje kao: Vrlovka kraj Kamanja, Vražića pećina kraj Barilovića i Matešića špilja u blizini Slunja.⁸⁶

⁸³ Ibidem

⁸⁴ Ibidem

⁸⁵ Cycling adventure, www.cyclingadventure.net, pristupano: 15.05.2019.

⁸⁶ Turistička zajednica grada Karlovca, www.visitkarlovaccounty.hr, pristupano: 01.05.2020.

3.2.2. Kulturno – povijesne i društvene manifestacije na području Karlovačke županije

Različiti oblici turizma obilježili su turistički kao i ekonomski razvoj Karlovačke županije. Uz društveno-povijesne resurse u Županiji, za njihovu uspješnu valorizaciju kao i za Županiju, zaslužan je kulturni turizam preko različitih kulturno-povijesnih i društvenih manifestacija. Manifestacije su događaji koje planiraju i organiziraju subjekti privatnog i/ili javnog sektora te su jedan od oblika turističke ponude čiji je sadržaj često povezan s turističkim resursima destinacija. Mogu imati edukativno-odgojnu funkciju i stvaraju određeni stupanj atraktivnosti turističke destinacije te obogaćuju sadržaj boravka i stvaraju mogućnost veće potrošnje turista u toj destinaciji. Održavanje manifestacija utječe na povećavanje zaposlenosti i istodobno omogućava prihode poduzećima, ustanovama i pojedincima. Također uz ekonomski rast imaju i funkciju promocije za određeno naselje, regiju ili zemlju u kojoj se održavaju. Manifestacije se mogu podijeliti u nekoliko kategorija a to su: kulturne, umjetničke, folklorne, viteške i povijesne igre, sportske, zabavne, poslovne te kongresne manifestacije. Njihov stupanj atraktivnosti odražava se u značenju priredaba, mjestu kao i vremenu održavanja manifestacije. U turizmu najposjećenije su manifestacije zabavnog i sportskog sadržaja.⁸⁷

Kako bi se ponovno oživio povijesni duh Starog grada Ozlja, u prostorijama stare gradine se tijekom cijele godine održavaju edukativno-plesne radionice pod nazivom **Ozaljski dvorski balovi**. Od 2014. godine manifestacija privlači posjetioce koji mogu sudjelovati u učenju tradicionalnih plesova kao što su barokni i standardni plesovi te bečki i engleski valcer pa i moderni plesovi poput salse i freestyle plesa. Balovi su tematski i posvećeni povijesnim osobama te se to vrlo vješto dočarava kroz vjerodostojnu kostimografiju. Sve radionice su besplatne za sve sudionike te su na taj način privukle različitu publiku iz cijele Hrvatske.⁸⁸

Štrudlafest je manifestacija blizu grada Ozlja točnije u naselju Jaškovo nastala je obaranjem Guinnessovog rekorda 6.9.2015 godine kada je izrađena najduža štrudla na svijetu od 1479,38 cm. Od tog dana manifestacija se održava jednom godišnje točnije prvi vikend u rujnu. Poziva sve građane natjecateljskog duha te i one koji su zainteresirani u kušanju domaćih i tradicionalnih štrudli. Svake godine okuplja veliku broj posjetioaca i obiteljsko

⁸⁷ Bilan M., Turizam i okoliš - Ekonomsko-geografski pristup izučavanju problematike, Mikrorad, Zagreb, 2008, str.:64

⁸⁸ Turistička zajednica grada Ozlja, www.ozalj-tz.hr, pristupano: 25.03.2019.

poljoprivredna gospodarstva i obrte različitih županija koji predstavljaju svoje proizvode. Također je organiziran kao jednodnevni izlet iz Zagreba gdje se putuje vlakom i cijena putovanja je 40kn, isto kao i iz Karlovca gdje je cijena karte iznosi 20kn dok djeca do 6 godina imaju pravo besplatno putovati. Uz kvalitetnu organizaciju te vrlo dobrim osmišljenim marketingom, u svega 4 godine uspjeli su sklopiti razna partnerstva, koji osiguravaju bogate nagrade za pobjednike.⁸⁹

Sajam vlastelinstva se prvi puta održao 2005. godine na Starom gradu Dubovcu te svake godine dopunjava svoj program različitim radionicama. Cilj ovog sajma je kroz informativni, sportski, edukativni i zabavni sadržaj okupiti čim veći broj posjetioaca. Sajam se održava svake godine u drugoj polovici svibnja, odnosno tri vikenda u tom mjesecu. Na njemu se održavaju radionice za učenike osnovnih i srednjih škola te za predškolsku djecu, ali i programi za građanstvo. Osim dvorskih i pučkih igara i viteških turnira te pjesama i plesova srednjovjekovlja, tu posjetitelji mogu upoznati i stare izvorne zanate i obrte, kao i običaje i osobitosti nekadašnjeg života ljudi dubovačke općine. Proteklih godina ova manifestacija je privukla desetke tisuća posjetitelja. Nažalost točan broj posjetitelja se ne zna pošto su radionice besplatne.⁹⁰

Slika 15: Sajam vlastelinstva na Starom gradu Dubovcu

Izvor: www.natjecaj.atlas.hr, pristupano: 16.05.2019.

⁸⁹ Ibidem

⁹⁰ Sajam vlastelinstva Dubovac 2017. (detaljni program), www.putovnica.net, pristupano: 18.04.2019.

Svake godine na Starom gradu Dubovcu održava se poznati „**Međunarodni etno jazz festival**“. Obično se održava svake godine za rođendan grada Karlovca. Godinama festival ugošćuje vrhunske domaće i svjetske umjetnike, od kojih su neki i svojedobni dobitnici Grammya te snimaju za najuglednije svjetske izdavačke kuće.⁹¹

Slika 16: Međunarodni etno jazz festival unutar Starog grada Dubovca

Izvor: www.kaportal.rtl.hr, pristupano: 16.05.2019.

LED fest, odnosno festival moderne elektroničke glazbe i video izričaja i svake godine organiziran je za sve ljubitelje tehno glazbe. Glavna večer LED festivala najčešće se odvija u šumici na desnoj obali Korane. Već 2019. godine Karlovac dobiva LED Fest koji se neprekidno održava 11 godina i upisuje u stranice domaće elektroničke scene. LED u međuvremenu organizira doslovno stotine događanja i ugošćuje jednak broj domaćih i stranih izvođača klupske glazbe.⁹²

Filmska revija mladeži festival je filmova koji su napravili srednjoškolci, odnosno mladi u dobi od 14 do 20 godina. Revija je poznata i po svojim popratnim sadržajima kojima pokušava pratiti rad srednjoškolaca iz godine u godinu: radionicama, okruglim stolovima i razvojnim platformama za srednjoškolski film. Također, Revija i Festival zasigurno imaju i najljepšu kino dvoranu u cijelom svijetu – obale četiri karlovačke rijeke. Četiri su naime festivalske večeri i četiri rijeke – svaka večer se održava na drugoj rijeci.⁹³

⁹¹ Etnojazz Karlovac, www.etnojazz-karlovac.com, pristupano: 18.04.2019.

⁹² LED fest u Karlovac, www.trend.com.hr, pristupano: 18.04.2019.

⁹³ Hrvatski filmski savez, www.hfs.hr, pristupano: 18.04.2019.

„**Ljeto na Dubovcu**“ je manifestacija koja je nastala 2014. godine, a cilj joj je oživjeti novim kulturno zabavnim sadržajima prostor Starog grada Dubovca, jedne od najpoznatijih znamenitosti grada Karlovca. Program se najčešće odvija nedjeljama tijekom mjeseca kolovoza, a sastoji se od nastupa povijesnih kostimiranih skupina, radionica, te pratećeg sajmenog dijela programa. Na događanju su prisutni i lokalni proizvođači domaćih proizvoda kao i poznati dubovački streličari koji su ujedno i animatori koji organiziraju radionice streličarstva za sve posjetitelje.⁹⁴

Karlovački dani piva je još jedna od manifestacija koja se događa jednom godišnje u centru samog grada. Još od 1984. godine uz organizacijsku pomoć grada Karlovca manifestacija se održavala na gradskom trgu u središtu Zvijezde. Svečanost je uvijek započinjala povorkom koja se kretala iz Karlovačke pivovare iz smjera Dubovca, a završila bi na središnjem gradskom Trgu. Glavni znak otvorenja bi bilo puštanje piva koje je teklo iz središnje gradske fontane. Radi povećanja zainteresiranosti za taj događaj, broj posjetitelja je konstantno bio u porastu te se manifestacija održavala uz obalu rijeke Korane. Godine 2019. odnosno 33. po redu Karlovački dani piva vratili su se ponovno u središte grada te su se održavali na više lokacija. Na manifestaciji je velika ponuda piva kao i brojni gastronomski specijaliteti, a od zabavnog sadržaja održavaju se mnogobrojni koncerti, kvizovi, kulinarska događanja za sve posjetitelje svih uzrasta.⁹⁵

Još jedna od sezonskih manifestacija koja se organizira od 2017. godine je danas sve popularniji **Advent u Karlovcu**. Manifestacija se održava od 14.- 30. prosinca. Uz raznoliku gastronomsku ponudu također je raznovrstan zabavni sadržaj koji je prikladan za sve uzraste. Glavna pozornica je glazbeni paviljon na šetalištu dr.Franje Tuđmana. Također svake godine se osmišljavaju i organiziraju noviteti, tako je 2019. godine jedan od noviteta bio „Božićno selo“ koje je bilo najviše namijenjeno za djecu, ali i za sve ostale posjetitelje. Pomoću takvih programa Zvijeda se revitalizira te ponovno dobiva na turističkom kao i na ekonomskom značenju.⁹⁶

Manifestacija „**Legende Plitvičkih dolina**“ se održava u mjesecu lipnju u Drežniku. To je manifestacija povijesnog duha slična „Vikendima na Dubovcu“, okuplja ljude kostimirane u povijesne ličnosti kao npr. Eugen Kvaternik, vođa Rakovačke bune. Kako bi se posjetitelji više zainteresirali za taj događaj, odvija se čak i gastro dvoboj. U njemu su dvije

⁹⁴ Ljeto na Dubovcu, www.klinfo.rtl.hr, pristupano: 18.04.2019.

⁹⁵ Turistička zajednica grada Karlovca, www.visitkarlovacounty.hr, pristupano: 01.05.2020.

⁹⁶ Advent Karlovac, www.adventkarlovac.com, pristupano: 24.04.2020.

grupe koje se međusobno natječu u spremanju lokalnih tradicionalnih jela. Cjelokupan program je ispunjen također i glazbom, nastupima kulturno-umjetničkih društava, tematskim radionicama kao i arheološka istraživanja za djecu i mlade, te se vrši prezentacija domaćih proizvoda lokalnih OPG proizvođača kao i rukotvorina.⁹⁷

3.2.3. Prometna povezanost i vrste smještaja za turiste

Tablica 3: Prometne povezanosti utvrda i mogući smještaj turista u određenim destinacijama

	Promet i prijevoz	Smještaj
Ozalj	Mogućnost dolaska osobnim automobilom, autocesta A6 Rijeka - Zagreb ili 'starom cestom' (Zagreb-Jastrebarsko-Karlovac), te željeznicom (direktna linija iz Karlovca.)	Mogućnost smještaja u motelu Pavlaković, kuće za odmor i seoska domaćinstva.
Ribnik	Mogućnost dolaska osobnim automobilom putem autoceste A6, zatim putem ceste D6.	U pokrajnjem mjestu Gorica Lipnička nalazi se seosko gospodarstvo "SrCe prirode Srakovčić".
Ogulin	Mogućnost dolaska osobnim automobilom putem autoceste A1 Zagreb-Split ili željeznicom pravac Zagreb-Rijeka.	U centru nalaze se hoteli Klek i Frankopan, lovačka kuća St. Hubert kao i apartmani, kuće za odmor i sobe za iznajmljivanje.
Slunj	Mogućnost dolaska osobnim automobilom cestom D1 iz smjera Zagreba preko Karlovca, a iz smjera Dalmacije preko Korenice i Plitvičkih jezera.	Komfor Pansion park, obiteljske kuće za odmor te se u neposrednoj blizini nalazi hotel Mirjana Rastoke.
Dubovac	Mogućnost dolaska je osobnim automobilom doći do Karlovca putem autoceste A1 ili A6 ili putem držvanih cesta: D1, D10, D3, D5. Ili mogućnost dolaska postoji i željeznicom pravac Zagreb-Rijeka.	U blizini utvrde nala se četiri hotela: Korana Srakovčić, Carlstadt, Europa i najnovije izgrađeni Florian&Godler. Uz hotele postoje i hosteli, Hostel na putu i hostel Bedem te mogućnosti iznajmljivanja soba u Šu-Šu pub-u te ostali mnogobrojni apartmani i sobe u samome centru grada Karlovca.
Novigrad na Dobri	Mogućnost dolaska osobnim automobilom putem "stare" ceste Karoline i autoceste A6 (od Karlovca preko Dubovca do Rešetareva dolazi se do utvrde.)	Između gradova u mjestu Jarče polje nalazi se riblji restoran i motel Dobra
Bosiljevo	Mogućnost dolaska je osobnim automobilom "starom" cestom Karolinom, umjesto skretanja za Novigrad produži se cestom i dolazi se u Bosiljevo.	
Barilović	Od Karlovca 15 kilometara jugozapadno nalazi se Barilović	Smještaj je mogući u privatnim kućama pokraj rijeka Mrežnica i Korane, apartmani i sobe te kućice na drveću.
	*Ostali prijevoz za sve destinacije uključuje i redovne autobusne linije kojima upravlja Autotransport Karlovac te mogućnost dolaska iz inozemstva pomoću zrakoplova u zrakoplovnu luku Franjo Tuđman u Zagrebu.	

Izvor: Vlastita izrada prema, Putovnica, www.putovnica.net, pristupano: 12.12.2019.

Kao već prije navedeno u radu, Karlovačku županiju karakterizira vrlo povoljan tranzitni, prometni i geostrateški položaj. Stare gradine u samoj županiji nastajale su radi obrane od Turaka te su bile pozicionirane u blizini, već u radu objašnjenih, cesta i puteva. U

⁹⁷ Legende Plitvičkih dolina, www.plitvickedoline.hr., pristupano: 13.04.2020.

današnje vrijeme sve veća prometna povezanost te različiti programi i različiti oblici turizma omogućuju turistima jednostavan smjer kretanja i obilazak svih gradina koje se nalaze u županiji. Tako se do grada Ozlja može doći autocestom A6 Rijeka-Zagreb, pa sići na čvoru Karlovac i nastaviti još 15-ak kilometara do Ozlja.⁹⁸ Od Zagreba se može i 'starom cestom' preko Jastrebarskog, pa poslije Draganića skrenuti udesno i slijediti putokaze do cilja. Od Starog grada Ozlja pa do Ribnika može se stići cestom preko Kamanja, Jurovskog Broda i Žakanja. Do Ogulina je mogući dolazak autocestom jer je jedno od čvorova na autocesti A1 od Zagreba do Splita, što ga čini iznimno dostupnim za jednodnevne izlete.⁹⁹ Do Slunja se može doći osobni automobilom cestom D1 iz smjera Zagreba, preko Karlovca i Tušilovića, dok iz smjera Dalmacije se dolazi preko Udbine, Korenice i Plitvičkih jezera. Najbolje prijevozno sredstvo za upoznavanje samog grada je bicikl kojem se turisti mogu kretati po stazama dugim i do 50 kilometara koje vode i do Cetingrada.¹⁰⁰ Stari grad Dubovac nalazi se u blizini samog centra Karlovca stoga je mogući dolazak do odredišta preko autocesta A1 i A6 te državnih cesta D1, D10, D3 i D5. Nakon dolaska u Karlovac može se pratiti ili povijesna cesta Karolina ili Lujzijana jer se Stari grad upravo smjestio u blizini čvorišta tih dviju cesta. Cestom D3, uz već spomenutu autocestu A6 Rijeka-Zagreb, najlakše dolazi do Novigrada na Dobri, budući da prolazi pokraj samog mjesta. D3 ujedno povezuje Karlovac i Dugu Resu sa Severinom na Kupi, Delnicama i Rijekom. Treća mogućnost kako stići do Novigrada jest od Karlovca, preko Dubovca do Rešetareva, nakon kojeg se dolazi tik pred novigradsku utvrdu.¹⁰¹ Do Bosiljeva se dolazi istim putem kao prema i Novigradu, ali se umjesto skretanja za Novigrad produži cestom te se tako stiže do Bosiljeva. Do mjesta Barilović se dolazi isto kao i do Karlovca jer se sam grad nalazi oko 15-ak kilometara jugozapadno od Karlovca.

U Ozlju turisti se mogu smjestiti i odmoriti u motelu Pavlaković, također se u posljednje vrijeme otvaraju i kuće za odmor i seoska domaćinstva koja imaju vrlo sličnu ponudu. Radi slabe eksponiranosti, Ribnik nije toliko poznata posjetiocima Karlovačke županije, ali bez obzira na to nudi smještaj i gastornomske specijalitete na seoskom gospodarstvu „SrCe prirode Srakovčić“. Grad Ogulin u samome centru nudi smještaj preko dva hotela, Klek i Frankopan, također u blizini nalati se lovačka kuća St. Hubert. Također je imao i najposjećenije skijalište gdje je bio i Hrvatski olimpijski centar Bjelolasica, ali koji je

⁹⁸ Putovnica, www.putovnica.net/odredista/hrvatska/ozalj, pristupano: 12.12.2019.

⁹⁹ Putovnica, www.putovnica.net/odredista/hrvatska/ogulin, pristupano: 12.12.2019.

¹⁰⁰ Putovnica, www.putovnica.net/odredista/hrvatska/slunj, pristupano: 12.12.2019.,

¹⁰¹ Putovnica, www.putovnica.net/odredista/hrvatska/novigrad-na-dobri, pristupano: 12.12.2019.

radi požara 2011. prestao s radom. Stoga danas uz oba hotela posjetiocima su na raspolaganju kuće za odmor, apartmani i sobe. Radi dobre pozicije, Slunj je smješten u blizini Plitvičkih jezera, stoga je i zanimljiv turistima koji traže smještaj. Uz glavnu cestu u centru se može pronaći smještaj Komfor pansion Park. Također u blizini u voeničarskom naselju Rastoke koji također stanovnici nazivaju „Plitvice u malom“, radi svojih prirodnih resursa i znamenitosti, nalazi se hotel Mirjana Rastoke. Dubovac koji je smješten nedaleko od samog centra grada Karlovca nudi posjetiocima pregršt smještaja. U centru nalaze se četiri hotela : Hotel Carlstadt, Hotel Korana Srakovčić, Hotel Europa i novo izgrađeni Hotel Florian & Godler. Također uz hotele su i dva hostela: Hostel na putu i Hostel Bedem. Uz spomenute smještajne kapacitete postoje i sobe za iznajmljivanje u poznatom pub-u Šu-Šu te mnogobrojni apartmani i sobe u starome dijelu Karlovca u centru zvanom Zvijezda. Za smještaj koji je tražen za obilazak gradova Novigrada na Dobri i Bosiljeva, između gradova u Jarče polju nalazi se motel Dobra za sve turiste. U Bariloviću turistička ponuda postaje sve bogatija uređenjem vrijednih povijesnih lokaliteta, kupališta na rijekama te otvaranjem novih smještajnih kapaciteta. Tako na barilovićkom području gosti mogu uživati u privatnim kućama za odmor s pogledom na rijeku Koranu ili Mrežnicu, apartmanima i sobama ili pak drvenim kućicama na drveću.¹⁰²

¹⁰²Općina Barilović, www.opcina-barilovic.hr, pristupano: 03.04.2020.

3.3. Statistički podaci dolaznosti u Karlovačkoj županiji

Karlovačka županija postaje iz godinu u godinu sve više privlačnija kao turistička destinacija, ali nažalost i dalje se smatra kao tranzitna cjelina. Bez obzira na takve probleme stvaraju se novi projekti i događaji koji uspješno privlače strane i domaće turiste kao što i zainteresiraju stanovnike županije na održavanju svih događaja iz godine u godinu.

Tablica 4: Dolasci domaćih i stranih turista u Karlovačkoj županiji

	01.01.2018-31.12.2018		01.01.2017-31.12.2017	
	Godišnji		Godišnji	
	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja
Domaći	29.088	60.584	25.795	52.549
Strani	326.011	560.318	308.401	523.521
Ukupno	355.099	620.902	334.196	576.070

Izvor: Podaci dobiveni od Turističke zajednice Karlovačke županije

2018.-a godina prikazuje veći porast dolazaka naspram 2017.-e godine. U rujnu, dakle nakon, najintenzivnijih turističkih mjeseci u godini, obilježeno je pola milijuna noćenja, što županiju i dalje karakterizira kao kontinentalnu županiju s najboljim rezultatima kad se govori o dolascima i noćenjima. Zadnji dan u godini, 31.12.2018, e-visitor je pokazao 620.902 noćenja i 355.099 dolazaka. Ove brojke pokazuju porast od 6,25 % u dolascima i 7,78 % u noćenjima u odnosu na prošlu godinu. Prosječna duljina boravka gostiju u županiji je 1,75 dana, što i dalje daje obilježje pretežito tranzitne županije, ali i prostor za nove projekte i izazove kako za privatni tako i za javni sektor, koji će dugoročno utjecati na produljenje boravka gostiju u destinaciji.

Tablica 5: Vrsta i broj iskorištenih smještajnih objekata u Karlovačkoj županiji u 2018. godini

Objekt Vrsta objekta	Broj objekata	Broj kreveta
Hoteli	17	828
Kampovi	8	2.876
Nekomercijalni smještaj	15	55
Objekti na OPG-u (seljačkom domaćinstvu)	6	49
Objekti u domaćinstvu	660	3.565
Ostali ugostiteljski objekti za smještaj (Druge vrste - skupina kampovi)	87	1.442
Ostalo	5	5.390
Restorani	1	8
Ukupno	799	14.213

Izvor: Podaci dobiveni od Turističke zajednice Karlovačke županije

Ako boravak gledamo po vrsti objekata onda je najviše noćenja realizirano u objektima u domaćinstvu i kampovima, dok su hoteli na 3. mjestu. Razlog tome je činjenica da su naši ukupni hotelski kapaciteti znatno manji od broja ležaja u objektima u domaćinstvu i kampovima.

Tablica 6: Usporedba dolazaka i noćenja od 2014.-2018., Izvor: Turistička zajednica Karlovačke županije

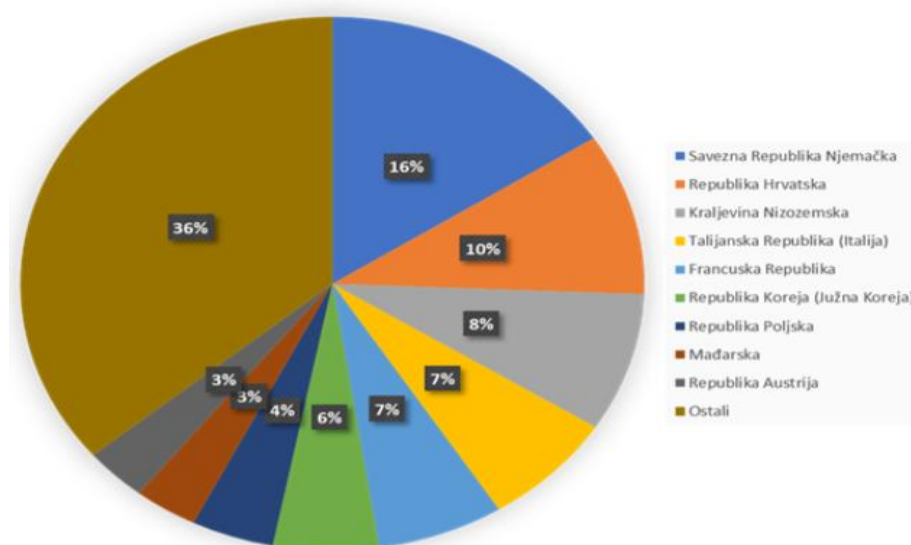
Usporedba za period 2014.- 2018.

GODINA	DOLASCI	NOĆENJA	DUŽINA BORAVKA
2014	208.000	331.000	1,6
2015	245.000	395.000	1,6
2016	278.000	473.000	1,7
2017	329.000	567.000	1,7
2018	355.000	621.000	1,7

Izvor: Podaci dobiveni od Turističke zajednice Karlovačke županije

EU predstavlja najznačajnije emitivno tržište za hrvatski turizam, pa tako i za Karlovačku županiju. U strukturi gostiju po zemljama iz kojih nam dolaze i dalje po broju noćenja dominiraju gosti iz Njemačke, zatim Hrvatske, Nizozemske, Italije pa Francuske.

Grafikon 1: Broj dolazaka i noćenja u Karlovačkoj županiji

Izvor: Podaci dobiveni od Turističke zajednice Karlovačke županije

Gledano po broju dolazaka situacija je nešto drugačija: turisti iz Njemačke čine većinski dio dolazaka odnosno 16%, a zatim dolaze turisti iz Republike Koreje, Hrvatske pa Italije i Nizozemske. U 2018. godini može se reći da je bila vrlo uspješna što se tiče dolazaka i broja noćenja turista po pojedinim općinama i gradovima u županiji. Najviše dolazaka ostvaruju lokacije s poznatim turističkim destinacijama kao što je Rakovica (sa 60% cjelokupnih noćenja) u čijoj blizi obitavaju svjetski poznata Plitvička Jezera, te se neposredno nalazi blizu granice Bosne i Hercegovine.

Tablica 7: Broj noćenja i dolazaka po općinama i gradovima u Karlovačkoj županiji u 2018. godini

Objekt lokacija Grad općina	Broj noćenja	Broj dolazaka
Rakovica	303.150	183.012
Slunj	126.284	59.359
Karlovac	60.724	41.988
Duga Resa	38.869	17.016
Ogulin	34.214	20.505
Generalski Stol	10.212	3.861
Netretić	9.243	8.497
Josipdol	8.266	6.225
Ozalj	5.248	2.624
Ribnik	5.025	2.176
Saborsko	4.496	2.470
Draganić	4.043	3.382
Plaški	2.882	669
Bosiljevo	2.555	1.003
Barilović	2.059	784
Tounj	1.631	851
Vojnić	1.363	679
Kamanje	910	177
Žakanje	135	83

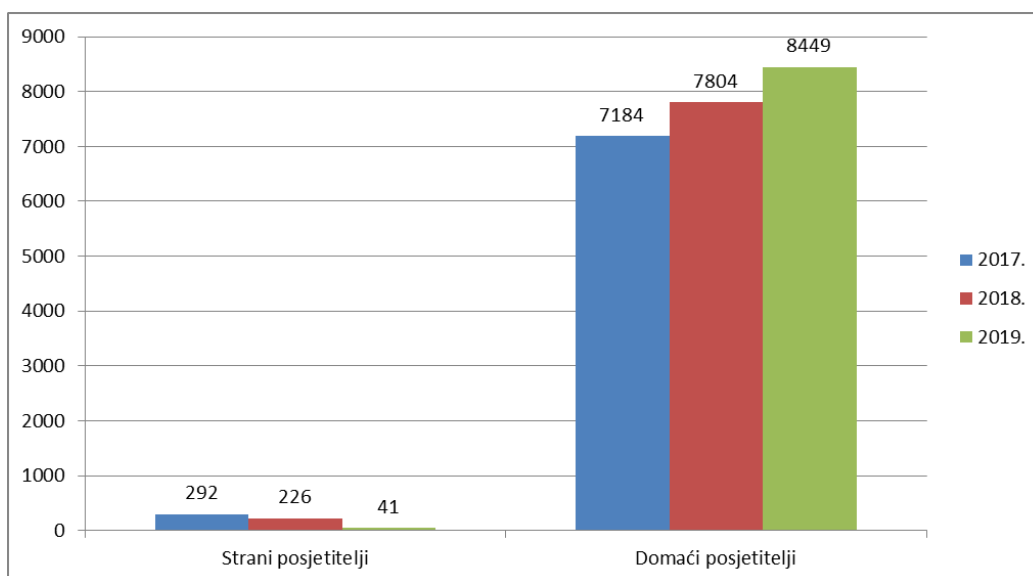
Izvor: Podaci dobiveni od Turističke zajednice Karlovačke županije

Karlovac kao centar Karlovačke županije doprinosi oveći značaj u ekonomskom rastu što se može vidjeti po broju noćenja kao i dolaznosti turista. Radi dobre prometne povezanosti panonskog prostora s obalom turiste privlači kao vikend ili tranzitna destinacija. Radi pregršt mogućih turističkih aktivnosti poput cikloturizma, kupališnog, lovnog i ribolovnog turizma zadržava domaće i strane turiste na nekoliko noćenja. Radi vrlo elastične ponude koja uz aktivni odmor nudi i bogati kulturni turizam gdje se posjetitelji zadržavaju na mjestima kao što su poznatiji Stari gradovi, odnosno oni koji unutar kompleksa sadrže i muzejsku postavu. Prednost centra naspram njegove okolice je u samoj populariziranosti mjesta, prometne povezanosti, ali i o raznolikoj turističkoj ponudi. Mjesta koja predstavljaju Pokupski prostor i prostor uz rijeku Dobru najčešće privlače turiste radi lovno-ribolovnih aktivnosti kao i cikloturizma. U općini Draganić se nalaze poznati Draganićki ribnjaci koji se koriste u izletničke i edukacijske svrhe za djecu osnovnih škola. Također uz te aktivnosti Draganić je na dobroj poziciji za turistička kretanja prema Hrvatskoj obali kao i prema Sloveniji stoga najviše turista prolazeći kroz njega dolaze i u Karlovac. U njegovoj blizini su stari gradovi Ozalj, Ribnik, Kamanje i Bosiljevo koji bilježe najveću posjećenost tog prostora iz razloga radi održavanja manifestacija kao i turističkih aktivnosti poput cikloturizma, uz sve to turiste

privlače i prirodni resursi i ljepota koja im pruža odmor i relaksaciju za vrijeme slobodnog vremena. Prometnicom D1 iz Karlovca turisti se najviše kreću prema Kordunskom prostoru. Prostor Slunja i Rakovice bilježe najveću dolaznost i noćenja radi ponajviše aktivnog odmora u obliku cikloturizma. Ali i izletničkog pošto najveća kretanja su usmjerena prema tome području radi Plitvičkih jezera koji svake godine bilježe sve veću posjećenost, kao domaćih tako i stranih turista. Iz tog razloga turisti borave duže te se zadržavaju duže od jednog noćenja stoga postoji i veća mogućnost zainteresiranosti posjeta starinama koje se nalaze u blizini kao što je Stari grad Slunj i Stari grad Cetingrad koji bi mogli postati turistički punktovi obilaska kao i glavni razlozi razvoja cikloturizma na tom području. Stara cesta Jozefina vodi turiste do grada Ogulina koji kao grad blizu centra županije prikazuje visoku posjećenost. Ljeti bilježi najveće aktivnosti radi prolaznosti turista prema obali, stoga destinaciju koriste kao tranzitnu ili sve češće za vikend turizam. Turisti najčešće obitavaju u toj destinaciji jedno do dva noćenja te najčešće aktivnosti su im cikloturizam i rafting, ali također bilježi se i značajna posjećenost i zainteresiranost za muzej u Starom gradu Ogulinu. Najslabije posjećeni stari grad je Stari grad Barilović. Bez obzira što nudi mogućnosti aktivnog odmora u obliku izletničkog, lovnog ili cikloturizma, radi slabe valorizacije prometnih pravaca nije točka turističkog kretanja. Stoga bi se iz Zvijezde mogli organizirati izleti koji bi uključivali posjet Muzeju Domovinskog rata na Turnju pa sve do Barilovića gdje bi se uz izletnički, sve posjetitelje moglo potaknuti i na kupališni turizam radi poznatog koranskog kupališta u toj destinaciji.¹⁰³

¹⁰³ Turistička zajednica grada Karlovca, www.visitkarlovac.hr, pristupano: 27.06.2019

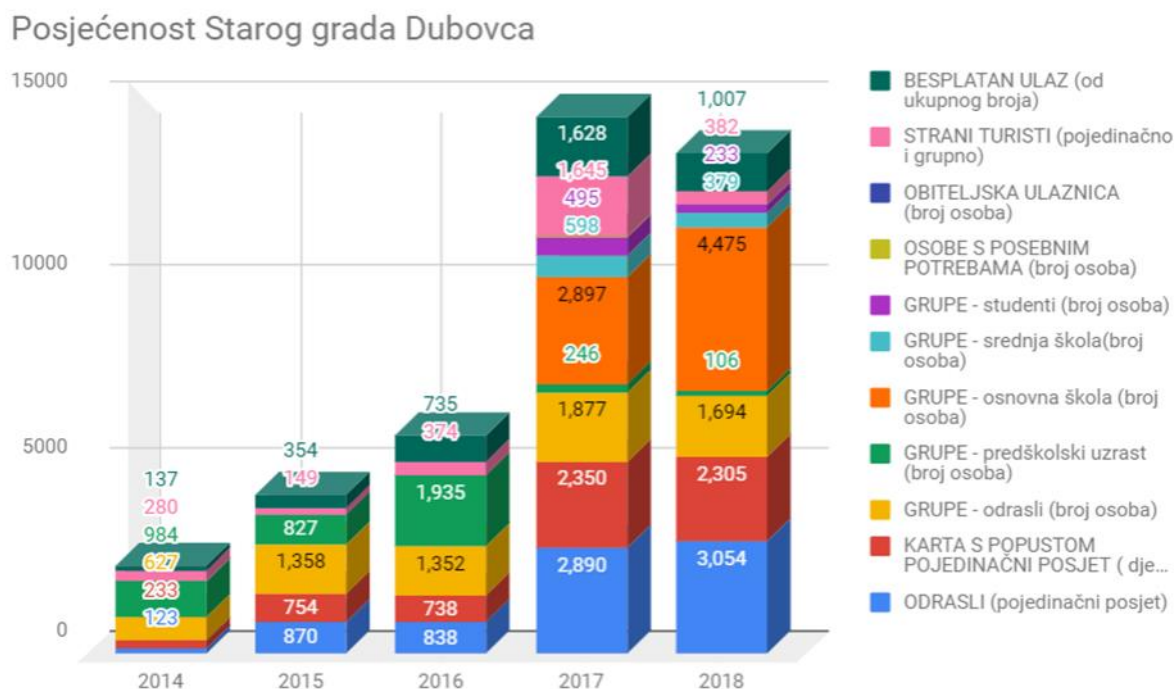
Grafikon 2: Posjećenost Gradskog muzeja Karlovac 2017.-2019.

Izvor: Podaci dobiveni od Gradskog muzeja Karlovac

Posjećenost gradskog muzeja Karlovac ukazuje povećani problem oko dolaznosti stranih turista, što je ujedno i pokazatelj slabe zainteresiranosti kao i slabe eksponiranosti kroz medijske sadržaje. Pokušajima revitalizacije Zvijezde pomoću manifestacija kao što su Karlovački Dani piva i u zimskom periodu Advent u Karlovcu, očituje se i zainteresiranost domaćih posjetitelja za kulturna dobra što se može uvidjeti u porastu posjećenosti iz godine u godinu. Radi slabijeg sadržaja u Zvijezdi, turisti fokus prebacuju na jednodnevne izlete u prirodi ljeti, posjećivanje Starog grada Dubovca radi novootvorenog restorana Kaštel, te ponajviše radi kupališnog i cikloturizma gdje upoznaju cijelu Karlovačku županiju. Strane posjetitelje bi se moglo motivirati na dolazak besplatnim ulaznicama u muzej nakon dolaska u restoran Kaštel na Dubovcu ili interaktivnim sadržajima u muzeju kao npr. virtualna putovanja ulicama grada Karlovca kroz njegovu prošlost.

Grafikon 3: Posjećenost Starog grada Dubovca od 2014. do 2018. godine

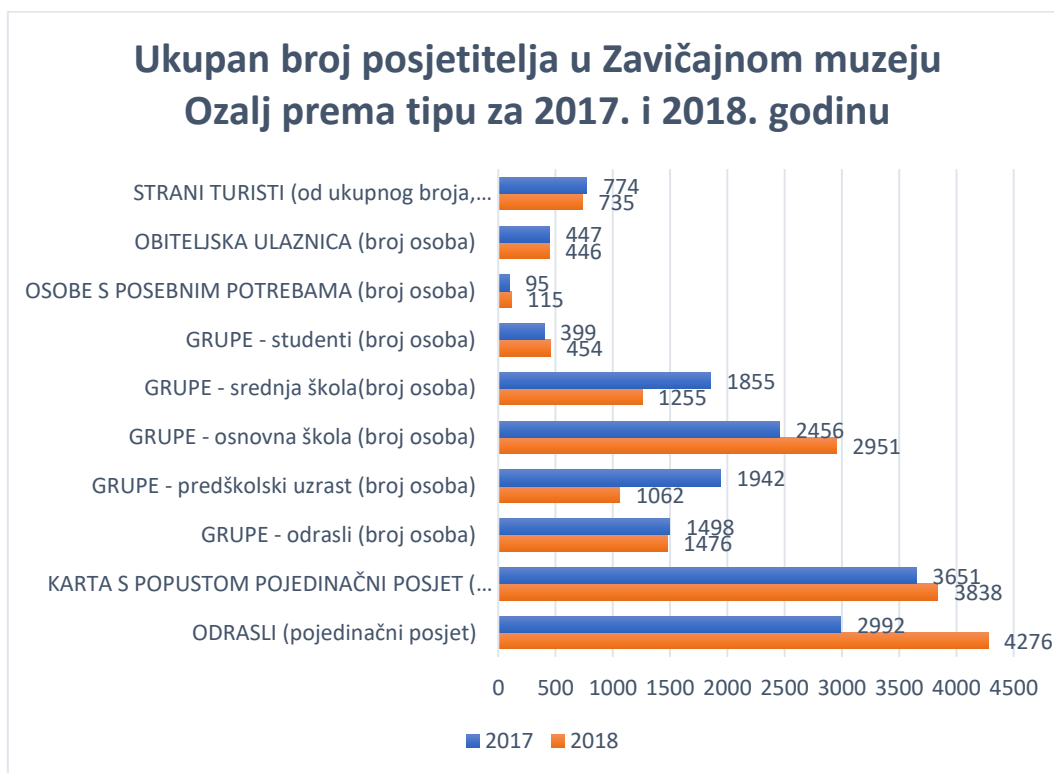
Izvor: Podaci dobiveni od Gradskog muzeja Karlovac

Iz dobivenog grafa mogu se očitati podaci o posjećenosti Starog grada Dubovca u protekle četiri godine te se može vidjeti drastičan porast same posjećenosti u zadnje dvije godine radi uključivanja školskih izleta i grupa. Samim takvim organiziranim izletima mlade se potiče na shvaćanje važnosti vlastite i tuđe baštine kao i njeno očuvanje za buduće naraštaje. Također se može očitati vrlo bitan podatak o stranim turistima koji su posjetili Stari grad, najviše ih je bilo u 2017. godini. Smatra se da je razlog porasta stranih turista bio novootvoreni ugostiteljski objekt na Starom gradu pod imenom „Bistro Kaštel“ koji je kroz kombinaciju visoke gastronomije od namirnica domaćih proizvođača, kvalitetnu vinsku i pivsku kartu, te jedinstveni ugođaj kakav može pružiti dvorac iz 13. stoljeća sakupio veliki broj novih obožavatelja. Uz muzej, na starom gradu se organiziraju i različita događanja od svibnja do rujna svake godine. Privlače veliki broj ljudi, te svaka nova organizirana manifestacija se pokaže uspješnom stoga se ponavlja iz godine u godinu. Na godišnjoj razini na starom gradu odvija se preko 25 festivala i manifestacija.¹⁰⁴

¹⁰⁴ Ibidem, pristupano: 27.06.2019.

Kako bi se lakše uvidjela posjećenost i informiranost o događajima u Zavičajnom muzeju Ozalj, prikupljeni su podaci o posjećenosti za protekle tri godine. Iz podataka se može uvidjeti da je dolaznost iz 2017.godine porasla naspram u 2018. godini. Tablice također pokazuju da posjećenost je najviše od strane grupnih posjeta i pojedinačnih posjeta gdje su iskorištene karte s popustom.

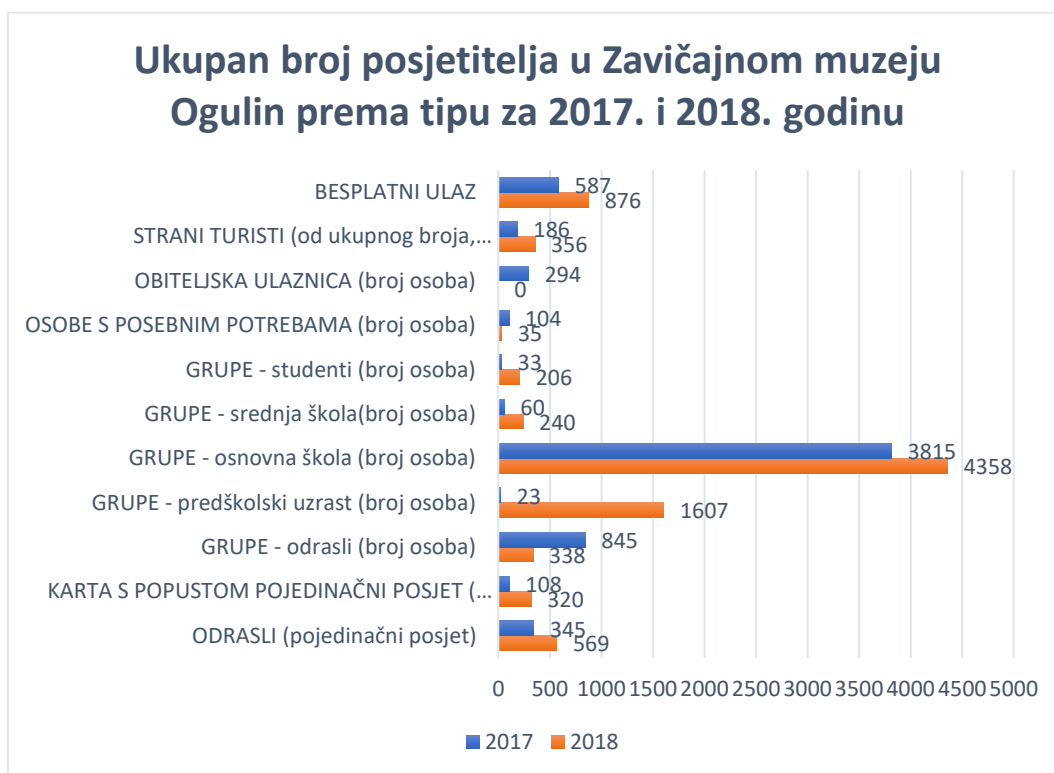
Grafikon 4: Ukupan broj posjetitelja u Zavičajnom muzeju Ozalj za 2017. i 2018.

Izvor: Podaci dobiveni od Zavičajnog muzeja Ozalj

Radi male razlike u posjećenosti u zadnje dvije godine trebalo bi se više osvrnuti na marketinške potrebe koje bi bile u skladu sa suvremenima npr. aplikacije koje bi osiguravale dodatne informacije za sve posjetitelje, daleko bi povećale dolaznost te i radoznalost turista. Također graf prikazuje veću dolaznost domaćih turista naspram stranih što također pokazuje nedovoljnu zainteresiranost stranih turista za istraživanjem dijelova Karlovačke županije. Uz unapređenje sadržaja kao i marketinške eksponiranosti, turisti domaći i strani iz puta Zagreba mogli bi se duže zadržavati na lokaciji Karlovačke županije te tako pridonijeti važnosti i valorizaciji kulturne baštine.

Grafikon 5: Ukupan broj posjetitelja u Zavičajnom muzeju Ogulin za 2017. i 2018.

Izvor: Podaci dobiveni od Zavičajnog muzeja Ogulin

Broj posjetitelja u Zavičajnom muzeju Ogulin je najmanji u odnosu druga dva muzeja na području županije radi manjih grupnih dolazaka. Iz grafikona se može očitati drastičan porast dolaznosti grupa predškolskog uzrasta što ukazuje na uvođenje školskih ekskurzija na područje Karlovačke županije, ali nažalost se može uvidjeti vrlo mala dolaznost stranih turista radi slabe valorizacije cestovnih pravaca u okolici Karlovačke županije. Uz poboljšani odnos edukacijskog programa s muzejskim, moglo bi doći do dugogodišnje suradnje te na taj način čak i do bolje eksponiranosti ne samo muzeja već i cijele okolice.

3.4. SWOT analiza valorizacije starih gradina

SWOT analiza predstavlja analizu kruženja ili okoline te svih karakteristika vanjskog tako i unutarnjeg okruženja kak bi se indentificirali svi čimbenici za buduće planove i valorizaciju projekata u poduzeću. Ta metoda obuhvaća četiri ključna faktora odnosno unutarnje i vanjske čimbenike: snage (**S**trength), slabosti (**W**eakness), prilike (**O**pportunities) i prijetnje (**T**hreats). SWOT analizom želi se identificirati poslovna strategija, te najbolji način kako maksimizirati i iskoristiti snage, a u suprotnom kako minimalizirati slabosti te kapitalizirati prilike i izbjeći prijetnje.¹⁰⁵

Tablica 8: SWOT analiza valorizacije starih gradina

Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> - kulturni turizam, prometna povezanost - prepoznatljivost - jedinstvenost i trenutna očuvanost - trenutne manifestacije te otvorenost muzeja svih dana osim za blagdane - želja i programi za restauracijom i valorizacijom - bogata turistička ponuda 	<ul style="list-style-type: none"> - propadanje gradina radi nedovoljnih financijskih sredstava i interesa - nezainteresiranost - nepoznavanje odnosno nedovoljna informiranost turista o županiji - nedostatak sadržaja i programa za posjetitelje - nedovoljan broj stručnih ljudi - slaba komunikacija s posjetiteljima - nedovoljna medijska eksponiranost - problem financiranja
Prilike	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none"> - EU fondovi - pojačanje kulturnog turizma - partnerstvo sa sličnim institucijama i medijima - jačanje marketinških aktivnosti - ujedinjavanje poznatijih manifestacija s već postojećim - kompletna prenamjena gradina bez 	<ul style="list-style-type: none"> - niska razina zainteresiranosti od strane turista - niska razina zainteresiranosti od strane stručnih ljudskih kadrova za očuvanje baštine - turističke aktivnosti mogu postati potencijalni ugroživači baštine - nedovoljna financijska sredstva - problemi konstantnog održavanja

¹⁰⁵ Hruška, D.: Swot i strateški menadžment, Zagreb, Sveučilište u Zagrebu, www.efzg.unizg.hr, pristupano 24.05.2020.

narušavanja izgleda - proširenje i poboljšanje turističkog smještaja izvan grada Karlovca	
--	--

Izvor: Vlastita izrada autora prema Hruška, D.,: Swot i strateški menadžment, Zagreb, Sveučilište u Zagrebu, www.efzg.unizg.hr, pristupano 24.05.2020.

Snage i prilike su prikaz unutarnjih čimbenika SWOT analize koji su ključni faktori za organizacijom koja bi mogla doprinijeti društvenom i ekonomskom poboljšanju na području Karlovačke županije. Kulturni turizam sadrži potencijale koji bi mogli pridonijeti i/ili biti potpuna turistička ponuda. Educiranjem najmlađih kroz razne edukacijske programe i ekskurzije može se utjecati na svijest mladih te ih potaknuti na razmišljanje o važnosti očuvanja povijesnih spomenika i građevina kao i njihovu valorizaciju. Iskazane prijetnje i slabosti prikazuju vanjske čimbenike SWOT analize, koji ukazuju na slabiju zainteresiranost za valorizacijom društveno-povijesnih resursa. Trebali bi se likvidirati pomoću izraženih prilika. Jedna od prvotnih prilika su sredstava odnosno fondovi iz EU koji bi mogli biti poticaj za poduzetnike kojima bi to bio dovoljan poticaj za razvijanjem i ulaganjem u valorizaciju tih područja, te zajedno s ostalim prilikama poput jačanja marketinške eksponiranosti i prenamjenom građevina moglo privući ne samo domaće posjetitelje već i strane posjetitelje tijekom cijele godine. Na taj način bi se utjecalo na ekonomski rast cijele županije te bi se moglo utjecati i na njenu prepoznatljivost. Iskazane snage, koje su dovoljno jaki temelji za poticanje razvoja dodatnih programa i sadržaja koji su detaljnije opisani u daljnjem dijelu rada, mogle bi obogatiti već postojeću ponudu te tako umanjiti jačinu prikazanih slabosti.

3.5. Potencijalni sadržaji za nadopunu i valorizaciju turističke ponude vezane uz društveno-povijesne resurse u Županiji

U daljnjem dijelu rada biti će navedeni svi mogući potencijalni sadržaji i programi koji bi se mogli organizirati na navedenim lokacijama odnosno na i u sklopu već postojećih sadržaja, starih gradina u Karlovačkoj županiji. Navedeni događaji mogli bi rezultirati pozitivnim ekonomskim i društvenim učincima kao npr. nova zaposlenja, širenje i propagiranje ponude lokalnih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, suradnja organizatora drugih događaja, proširenje turističke ponude kao i podizanje svijesti o vrijednosti i očuvanju baštine Karlovačke županije. Na taj način vršila bi se valorizacija lokalnog kulturno-turističkog potencijala gradina te jačanje kulturno-turističkog identiteta tih ukupnih mikrodestinacija te razvitak specifičnosti već postojećih ponuda.

3.5.1. „Rent your castle“

Pojam Airbnb¹⁰⁶ je sve više poznatiji domaćim i stranim turistima jer služi ljudima diljem svijeta da lakše pronađu određeni smještaj, a ponuditeljima daje mogućnost lakog i brzog oglašavanja. Stranica je osnovana sa ciljem ponude prvenstveno jeftinijih smještaja, ali zbog raznolikosti korisnika također su u ponudi skuplje varijante smještaja na željenim lokacijama. Na taj način odnosno preko istog sustava se oglašava mnogo zemalja od Francuske preko Irske do Poljske, a u ponudu smještaja su uključeni i mnogobrojni dvorci i stari gradovi. Cijene smještaja su naravno prilagođene opremljenosti dvorca, njegovoj destinaciji te o njegovoj popularnosti tj prepoznatljivosti. Tako da se cijene kreću od cca 80 dolara po noćenju do nekoliko tisuća dolara po osobi.¹⁰⁷

Pošto sva tri 'živa' stara grada u Karlovačkoj županiji odišu mnogobrojnim potencijalima, mogli bi se koristiti kao smještajne jedinice, uz određene postupke renovacije turistička ponuda tih starih gradina bi mogla biti upotpunjena novom svrhom. Tako bi se njihov potencijal mogao koristiti kroz sve dane u godini. Također dio usluge bi uključivao i domaćine koji bi kostimirani dočekali goste te im poslužili tradicionalnu hranu vezanu za svako područje odnosno lokaciju posebno kao npr. u Ogulinu u tradicijskoj kuhinji

¹⁰⁶ web stranica na lokaciji www.airbnb.com koja služi ljudima diljem svijeta da lakše pronađu smještaj prilikom putovanja, unajme ga, a ponuditeljima smještaja da ih lakše oglase

¹⁰⁷ Što je Airbnb, www.kucanskuposlovi.com, pristupano: 28.04.2019.

prevladavaju gljive, Dubovac ima vlastite specijalitete kao što je užina “dubovačke vlastele” te “pogačice od čvaraka”.

Kao domaćin tj. korisnik Airbnb usluga cijena se može postaviti po jednom noćenju, tjednu, mjesecu ili ovisno o sezoni. U nekim gradovima se nudi besplatno profesionalno fotografiranje smještajnog prostora. Pošto se u samome gradu Karlovcu godišnje odvija festival fotografije pod imenom „Foto dani mladih“ (festival fotografije odnosno četverodnevno druženje mladih). Glavni cilj je okupljanje mladih fotografa i modela kako bi pokazali svoje vještine kao i natjecateljski duh. U sklopu toga moglo bi se organizirati natjecanje za najbolje fotografije starih gradina u Karlovačkoj županiji te tako bi se potpomoglo publicitetu ne samo fotografa i modela već i same destinacije. Stoga bi se pobjedničke fotografije objavile na samom profilu Airbnb-a te bi se tako i poboljšao problem medijske eksponiranosti. A svemu tome bi pomogla i sama Airbnb mobilna aplikacija koja je besplatna za sve korisnike smartphone-a te je zastupljena na globalnoj razini.

3.5.2. „Vjenčanje kao iz bajke“

Pošto su turistički najpoznatiji „živi“ stari gradovi stoga se zaboravlja potencijal očuvanih ostalih gradova poput dvorca u Bariloviću te jako dobro očuvanog Starog grada Ribnik. Ovi stari gradovi svojim izgledom omogućuju organizaciju i realizaciju različitih projekata i događanja.

Već uzastopno posljednjih nekoliko godina početkom jeseni se održava sajam vjenčana u gradu Karlovcu, Jedan od najznačajnijih događaja Karlovačke županije u kojima sudjeluje čak 50-ak izlagača iz Hrvatske, ali iz susjednih zemalja točnije Slovenije i Bosne i Hercegovine. Radi kontinuiranog održavanja od 2009. godine posjećenost raste što dokazuje uspjeh, ali i kvalitetu samog sajma. Također uz izlagače od 2016. godine na sajmu također sudjeluju i vlasnici OPG-a koji svim posjetiocima prezentiraju domaće proizvode u obliku poklona za goste i zahvalnica.¹⁰⁸ Event odnosno događaj „Vjenčanje kao iz bajke“ predstavio bi se kao glavna nagrada jednom od nasumično odabranom paru/posjetitelju/ici sajma. Svaki par koji planira vjenčanje naredne godine imao bi priliku obaviti photoshooting koji bi se vršio od strane profesionalnih fotografa te također dobili bi usluge kozmetičara i frizera te prije samog eventa imali bi besplatne tečajeve u plesnoj školi. Vjenčanica koja bi bila

¹⁰⁸ Sajam vjenčanja, <http://sajam-vjencanja-karlovac.info>, pristupaano: 28.04.2019.

odabrana za buduću mladenku ujedno bi bila i pobjednica natjecanja u kojem bi se natjecali izlagači na sajmu te bi im zadatak bio spojiti povijesne elemente s modernima te na taj način stvoriti unikat koji bi se kasnije prezentirao na samom photoshootingu. Tako bi se zahtijevala kreativnost svih izlagača, a dvorišta i balkoni lokacija poput Starog grada Bosiljevo i Starog grada Ribnik ponovno bi oživjeli te dali nove potencijale za obnovom i očuvanjem, ali i prilike za dodatne projekte i događaje koji bi mogli pokrenuti turistički val na području Karlovačke županije.

3.5.3. Manifestacijski program za sve uzraste

Kako bi valorizacija bila što ekonomski i turistički uspješnija poželjno bi bilo odvijanje manifestacija i zabavnog sadržaja tijekom, ali i izvan ljetnih mjeseci. Tako bi se dva puta godišnje, jednom tijekom ljetnih mjeseci kada su turistička kretanja najveća radi velike zainteresiranosti prema Jadranskom moru, te jednom u sklopu adventa zimi mogao održati festival zabavnog karaktera na svim utverdama zasebno. Po uzoru na sajam vlastelinstva na Dubovcu, sličan festival bi mogao biti organiziran na svakoj pojedinoj lokaciji tijekom nekoliko uzastopnih vikenda.

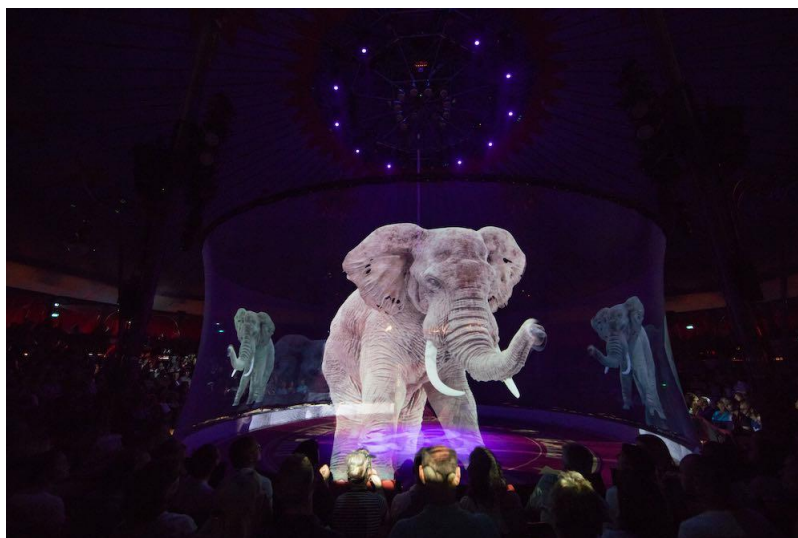
Slika 17: Festival svjetla u Zagrebu

Izvor: www.jutarnji.hr, pristupano: 28.05.2019.

Uz različite štandove na kojima bi različita OPG poduzeća mogla prezentirati i prodavati svoje proizvode, također bi se na samom ulazu omogućio najam tradicionalne odjeće pošto bi cijeli festival bio u duhu povijesnog razdoblja.

Slika 18: Hologramski cirkus u Njemačkoj

Izvor: www.archipanic.com, pristupano: 20.06.2019.

Tijekom dana svi posjetioци bi mogli kupovati proizvode te dobivati informacije i slušati legende od različitih vodiča i animatora, te uz zabavan program bio bi im omogućen odmor, slikanje i druženje u prirodi. Navečer prema konceptu festivala svjetla, koji se jednom godišnje odvija na području Zagreba, svaki stari grad bio bi ukrašen povijesnim motivima koji bi dodatno posjetiteljima dočarali stari život kakav je bio prije u zidinama starih gradova. Kao zadnje točke večeri, radi oвеćег i očuvanog prostora te radi što se je već i prije koristio kao filmska kulisa, unutar Starog grada Ribnik napravljena bi bila hologramska predstava ili čak hologramski koncerti na prostorima kod Starog grada Novigrada na Dobri. Takav projekt bi bio inspiriran nedavnim događajem, gdje su radi zaštite životinja u cirkusu Roncalli u Njemačkoj predstavili show pomoću holograma. Svi hologrami su bili vjerni prikaz živih životinja.¹⁰⁹ U sklopu tog projekta stoga bi bila i moguća realizacija različitih predstava kao i koncerata gdje bi mogli nastupati svi legendarni svjetski poznati pjevači i bandovi poput Elvisa Presleya, Beatles-a, ali i možda i našeg poznatog Dine Dvornika.

¹⁰⁹Circus Roncalli, www.archipanic.com, pristupano: 20.06.2019.

3.5.4. Izrada mobilne aplikacije

Radi sve veće popularizacije i zastupljenosti besplatnih aplikacija i društvenih mreža, valorizacija i realizacija već postojećih i potencijalnih projekata bila bi uspješnija uz upotrebu besplatne aplikacije. Aplikacija bi bila sastavljena na principu informiranja svakog korisnika o svim događajima koji se zbivaju u toj godini. Također kao i mnogi forumi i društvene mreže danas, jedna od opcija bi bila konekcija istomišljenika te razmjenjivanje osvrta u obliku pohvala i kritika na događaje koji su povezani sa starim gradovima. Takav način bi bio dobar za buduće poboljšanje programa i pronalaženje novih ideja preko korisnika koji bi mogli vlastitim iskustvom i idejama doprinijeti razvoju turističkog programa na području Karlovačke županije. Obuhvaćala bi kompletne informacije o događajima i svim popratnim eventovima od trenutne godine kao i od prijašnjih. Te dodatne informacije o svakom burgu kao npr. legende, smještaji i ostali ugostiteljski objekti u njegovoj blizini kao i potpuno organizirani samostalni izleti i programi (što raditi u svakom gradu, koji dio posjetiti i na što treba obratiti dodatnu pažnju tijekom posjeta). Također jedna od opcija bi bila i ocjenjivanje svakog eventa u obliku ispunjavanja kratkog online upitnika čiji bi krajnji godišnji rezultati bili dostupni svim korisnicima aplikacije.

4. ZAKLJUČAK

Karlovačka županija koja je poznata po prirodnim ljepotama kao što su: rijeke, stari gradovi te mirna i čista priroda nije doživjela kompletnu turističku transformaciju kakvu i zaslužuje. Nažalost sami geografski položaj županije ju je 'etiketirao' kao tranzitnu destinaciju gdje se posjetioци maksimalno zadržavaju 1-2 noćenja. Radi manjka informacija te neuravnotežene ponude i potražnje, turisti odlučuju boraviti u centru županije odnosno u Karlovcu. Nedovoljnim informiranjem turista o okolici Karlovca odnosno o drugim gradovima u županiji, sav potencijal koji postoji za razvitak u turističke svrhe ako se ne iskoristi početi će s vremenom gubiti na vrijednosti. Većina starih gradova u Karlovačkoj županiji, kao dobri pokazatelji očuvanja i brige o baštini, prepuni su potencijala za proširenjem turističke ponude. Stari gradovi koji su danas aktivni kao muzeji, te Stari grad Dubovac koji je čak unutar svojih zidina smjestio i ugostiteljski objekt, pokazuje drastičan skok posjetitelja za te lokacije. Također ti gradovi su dobri pokazatelji kako bi i ostali očuvani gradovi mogli biti iskorišteni za slične ili turistima druge potrebne usluge. Radi popularizacije društvenih mreža, sukladno razmišljanju mladih kojima je lokacija odnosno smještaj koji je izvan nekog standardnog okvira sve više privlačna, projekt „Rent your castle“ bi ubrzo dobio na važnosti. Nažalost uz pregršt ideja o poboljšanju turističke ponude također se i pojavljuju problemi. Problemi vlasništva te baštine i koliko se ustvari želi ulagati u nju, tu su također i problemi financiranja jer samo održavanje je problematično radi vremenskih neprilika i vandalizma. Također svi novi potencijalni projekti uz nedostatak profesionalne kontrole mogli bi prouzročiti oštećenja baštine. Uz fizička oštećenja gradina također bi moglo doći do remećenja mira lokalnog stanovništva koji obitava u njihovoj blizini. Stoga bi bilo potrebno strogo i profesionalno osoblje koje bi sprječavalo cjelokupnu problematiku o proširenju ponude do sigurnosti turista i lokalnog stanovništva i očuvanja baštine. Spoj modernih događaja i tradicije mogao bi cijelu Karlovačku županiju pretvoriti u destinaciju koja nudi kompletnu turističku ponudu: od smještaja, ugostiteljskih objekata, sportsko-rekreativnog i kulturnog sadržaja pa sve do odmora i zabave za sve uzraste.

POPIS LITERATURE

Knjige i časopisi

1. Bauer A., Muzeologija No. 48/49, Muzejski dokumentacijski centar, 2012
2. Bilen M., Turizam i okoliš - Ekonomsko-geografski pristup izučavanju problematike, Mikrorad, Zagreb, 2008
3. Časopis Građevinar, Hrvatski savez građevinskih inženjera, br.54, 2002.
4. Kruhek M., Novigrad na Dobri : povijesno-turistički vodič, Društvo prijatelja Novigrad na Dobri – Frankopan, 2003.
5. Kruhek M., Graditeljska baština Karlovačkog Pokuplja, Matica Hrvatska Karlovac, 1993.
6. Magaš D., Geografija Hrvatske, Školska knjiga, Zadar 2013.
7. Marković M., Hrvatski gradovi na starim planovima i vedutama, AGM d.o.o. Zagreb, 2002.
8. Mavar Z., Mutak K., Tusun Marija, Nepokretna kulturna dobra, Zagreb: Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, 2001.
9. Miletić D., Stari grad u Ribnikunedovršeni projekt Bernardina Frankopana, Hrvatski restauratorski zavod Zagreb, 2002.
10. Mrzljak N., Bosiljevo moj rodni kraj, Srednja škola Bosiljevo, 2002.,
11. Muzeologija, No. 48/49, 2012.
12. Ogulin KONZERVATORSKA STUDIJA • Utvrda u sklopu obrambenog sustava Habsburške monarhije – Vojna krajina
13. Turk I., Jakić M., Promjene u obrazovnoj strukturi stanovništva Karlovačke županije 1981.-2001., Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb 2008.
14. Vulin M., Dodir civilizacija, Kocka d.o.o., Karlovac, 2020.
15. Zinović Bebek A. i Krmpotić M., Stari grad Barilović- 10 godina arheoloških istraživanja, Hrvatski restauratorski zavod, Zagreb 2014.

Znanstveni radovi

1. Hruška, D.: Swot i strateški menadžment, Zagreb, Sveučilište u Zagrebu

Internetski izvori

1. Bosiljevo, www.bosiljevo.hr, pristupano: 25.04.2019.
2. Charter for the conservation of historic towns and urban areas, www.icomos.org, pristupano: 30.04.2019.
3. Circus Roncalli, www.archipanic.com, pristupano: 20.06.2019.
4. Cycling adventure, www.cyclingadventure.net, pristupano: 15.05.2019.
5. Dnevni boravak na Mrežnici, www.mreznicka-kuca.com, posjećeno (01.07.2020.)
6. Etnojazz Karlovac, www.etnojazz-karlovac.com, pristupano: 18.04.2019.
7. Gradski muzej Karlovac, www.gmk.hr, pristupano: 14.04.2020
8. Hrvatski filmski savez, www.hfs.hr, pristupano: 18.04.2019.
9. Hrvatska odredišta, www.putovnica.net, pristupano: 31.03.2020.
10. Hrvatski Restauratorski Zavod, www.h-r-z.hr/index.php, pristupano: 20.05.2020.
11. Ivanina kuća bajke, www.ivaninakucabajke.hr, pristupano, 24.04.2020
12. Karlovački portal- Stari grad Ribnik, www.kaportal.rtl.hr, pristupano: 28.04.2019.
13. LED fest u Karlovac, www.trend.com.hr, pristupano: 18.04.2019.
14. Legende Plitvičkih dolina, www.plitvickedoline.hr, pristupano: 13.04.2020.
15. Ljeto na Dubovcu, www.klinfo.rtl.hr, pristupano: 18.04.2019.
16. Općina Cetingrad, www.cetingrad.hr, pristupano: 15.04.2020.
17. „Orlovo gnijezdo“ obitelji Zrinski, Krešimir Regan, www.academia.edu, pristupano: 26.03.2019.
18. Prokletstvo dvorca Ribnik, www.jutarnji.hr, pristupano: 28.04.2019.
19. Putovnica, www.putovnica.net, pristupano: 28.04.2019.
20. Razvojni projekti u Ribniku, www.kaportal.rtl.hr, pristupano: 28.04.2019.
21. Sajam vjenčanja, <http://sajam-vjencanja-karlovac.info>, pristupano: 28.04.2019.
22. Sajam vlastelinstva Dubovac 2017. (detaljni program), www.putovnica.net, pristupano: 18.04.2019.
23. Stari grad Dubovac, www.visitkarlovac.hr, pristupano: 18.04.2019.
24. Stari gradovi, utvrde, dvorci i srednjovjekovna kultura, darkoantolkovic.wordpress.com, pristupano: 04.03.2019.
25. Sveučilište u Zagrebu, www.efzg.unizg.hr, pristupano 24.05.2020

26. Turistička zajednica grada Karlovca, www.visitkarlovacounty.hr, pristupano: 01.05.2020.
27. Turistička zajednica grada Ozlja, www.ozalj-tz.hr, pristupano: 25.03.2019.
28. TZ grada Ogulina, www.tz-grada-ogulina.hr, pristupano: 23.04.2019.
29. Udruga vinara i voćara Trs Ozalj, www.trs-ozalj.hr, pristupano: 15.05.2019.
30. Zavičajni muzej Ogulin, www.hvm.mdc.hr, pristupano: 22.04.2019.
31. Zavičajni muzej Ogulin, www.zavicajni-muzej-ogulin.hr, pristupano: 23.04.2019.
32. Županijska razvojna strategija Karlovačke županije, www.ra-kazup.hr, pristupano: 12.02.2019.

POPIS TABLICA

Tablica 1: Čimbenici (faktori) ponude u turizmu.....	39
Tablica 2: Čimbenici (faktori) potražnje u turizmu.....	40
Tablica 3: Prometne povezanosti utvrda i mogući smještaj turista u određenim destinacijama	48
Tablica 4: Dolasci domaćih i stranih turista u Karlovačkoj županiji	51
Tablica 5: Vrsta i broj iskorištenih smještajnih objekata u Karlovačkoj županiji u 2018. godini	52
Tablica 6: Usporedba dolazaka i noćenja od 2014.-2018., Izvor: Turistička zajednica Karlovačke županije.....	52
Tablica 7: Broj noćenja i dolazaka po općinama i gradovima u Karlovačkoj županiji u 2018. godini.....	54
Tablica 8: SWOT analiza valorizacije starih gradina.....	60

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Broj dolazaka i noćenja u Karlovačkoj županiji.....	53
Grafikon 2: Posjećenost Gradskog muzeja Karlovac 2017.-2019.	56
Grafikon 3: Posjećenost Starog grada Dubovca od 2014. do 2018. godine.....	57
Grafikon 4: Ukupan broj posjetitelja u Zavičajnom muzeju Ozalj za 2017. i 2018.	58
Grafikon 5: Ukupan broj posjetitelja u Zavičajnom muzeju Ogulin za 2017. i 2018.	59

POPIS SLIKA

Slika 1: Stari grad Dubovac	19
Slika 2: Stari grad Ozalj	20
Slika 3: Ulaz u Stari grad Ozalj.....	21
Slika 4: Zavičajni muzej Ozalj	22
Slika 5: HE Munjara.....	23
Slika 6: Stari grad Ribnik	25
Slika 7: Stari grad Ribnik- unutar zidina.....	26
Slika 8: Stari grad Novigrad na Dobri.....	28
Slika 9: Stari grad Bosiljevo.....	29
Slika 10: Stari grad Bosiljevo – dvorište.....	30
Slika 11: Stari grad Ogulin.....	31
Slika 12: Dvorište i unutarnji dijelovi Starog grada Ogulin.....	32
Slika 13: Stari grad Slunj	36
Slika 14: Stari grad Barilović	38
Slika 15: Sajam vlastelinstva na Starom gradu Dubovcu.....	45
Slika 16: Međunarodni etno jazz festival unutar Starog grada Dubovca.....	46
Slika 17: Festival svjetla u Zagrebu	64
Slika 18: Hologramski cirkus u Njemačkoj	65

GEOGRAFSKE KARTE

Geografska karta 1: Administrativna podjela Karlovačke Županije	3
Geografska karta 2: Sjeverno krško Pokuplje	5
Geografska karta 3: Južno krško Pokuplje	6
Geografska karta 4: Karlovački gravitacijski kompleks s Ogulinskom subregijom u granicama Karlovačke županije	10
Geografska karta 5: Povijesne ceste	12
Geografska karta 6: Karta javnih cesta na području Karlovačke županije.....	14